

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра германської і української філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Особливості фрагментарного перекладу та його жанрових структур»

Виконала: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Германські мови і переклад (англійська та
німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Палкіна Є. С.
Керівник: Люлька В. М.
Рецензент: Петрушова Н.

Полтава - 2024 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

Освітньо-професійна програма Германські мови і переклад (англійська та німецька мови)
Спеціальність 035 Філологія
Рівень вищої освіти магістерський

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія СИЗОНЕНКО

13 листопада 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Палкіної Єлизавети Сергіївни

1. Тема роботи: «Особливості фрагментарного перекладу та його жанрових структур»,
керівник роботи: кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і української філології Люлька Вікторія Миколаївна

Затверджені засіданням кафедри протокол № 8 від 30 жовтня 2023 року

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 3 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи:

Опрацювання інформаційних джерел та наукових досліджень відповідно до тематики кваліфікаційної роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретичні засади фрагментарного перекладу

Розділ 2. Особливості фрагментарного перекладу в різних жанрах

Розділ 3. Прагматичні аспекти та практичне застосування фрагментарного перекладу

5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження

6. Дата видачі завдання: 13 листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2023 – 29.10.2023 р.	
2	Складання і затвердження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	30.10.2023 – 13.11.2023 р.	
3	Опрацювання літературних джерел	14.11.2023 – 13.11.2024 р.	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	14.11.2023 – 13.11.2024 р.	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	14.11.2023 – 07.02.2024 р.	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	08.02.2024 – 01.11.2024 р.	
7	Оформлення тексту роботи	02.11.2024 – 07.11.2024 р.	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	08.11.2024 р.	
9	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	09.11.2024 – 27.11.2024 р.	
10	Нормо-контроль	28.11.2024 – 2.12.2024 р.	
11	Захист кваліфікаційної роботи	17.12.2024 р.	

Здобувач вищої освіти _____ Єлизавета ПАЛКІНА

Керівник роботи _____ Вікторія ЛЮЛЬКА

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ	9
1.1. Визначення та сутність фрагментарного перекладу	9
1.2. Історичний розвиток та еволюція підходів до фрагментарного перекладу	11
1.3. Місце фрагментарного перекладу серед інших видів перекладу	16
1.4. Основні методологічні підходи до фрагментарного перекладу	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ У РІЗНИХ ЖАНРАХ	23
2.1. Фрагментарний переклад у літературних текстах: труднощі та можливості	23
2.2. Особливості фрагментарного перекладу в науково-технічних текстах	26
2.3. Особливості фрагментарного перекладу в публіцистичних текстах (медіатекстах і рекламних матеріалах)	29
2.4. Жанрові структури і фрагментарність в офіційно-ділових текстах	33
РОЗДІЛ 3. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ	38
3.1. Вибір важливих фрагментів для перекладу: критерії та стратегії	38
3.2. Методи адаптації тексту при фрагментарному перекладі	41
3.3. Стилістичні прийоми для збереження жанрової цілісності	43
3.4. Вплив фрагментарного перекладу на розуміння тексту в різних культурних контекстах	46
3.5. Інструменти та технології для здійснення фрагментарного перекладу	48
3.6. Практичні поради перекладачам та методичні рекомендації під час роботи над фрагментарним перекладом	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Фрагментарний переклад, який включає вибіркового переклад окремих частин тексту, став важливим інструментом у сучасній перекладацькій практиці. На відміну від повного перекладу, фрагментарний дає змогу зосередитись на найважливіших моментах, що є найбільш значущими або інформативними для аудиторії. Такий підхід застосовують у різних сферах: від наукових досліджень, де перекладаються лише критичні частини, до літературних та журналістських текстів, де особливу увагу приділяють емоційно насиченим або інформативним фрагментам. Сьогодні фрагментарний переклад набуває дедалі більшої актуальності, зокрема в умовах зростання інформаційного потоку, коли час і ресурси для перекладу є обмеженими.

Питання фрагментарного перекладу набуває особливої значущості в умовах зростання попиту на переклад матеріалів із різних жанрових сфер: від академічних і технічних текстів до інформаційно-розважальних. Швидкий обмін інформацією та необхідність у стислій, але змістовній передачі сутності інформації роблять фрагментарний переклад ефективним інструментом для досягнення комунікативної мети. Дослідження особливостей жанрових структур, що впливають на вибір фрагментів для перекладу, допомагає зрозуміти закономірності, за якими окремі частини тексту набувають значущості в різних типах перекладацької діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота розроблена та впроваджена в рамках науково-дослідного напрямку кафедри германської і української філології відповідно до теми: «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика».

Мета та завдання дослідження. Метою цього дослідження є аналіз фрагментарного перекладу як специфічної форми перекладацької діяльності та дослідження його жанрових особливостей. Зокрема, важливо розкрити закономірності відбору таких частин тексту для перекладу, які відповідатимуть

жанровим вимогам і очікуванням аудиторії, а також проаналізувати, як фрагментарний переклад дозволяє зберегти інформативність і стилістичну цілісність оригіналу.

Поставлена мета передбачає виконання низки таких **завдань**:

- вивчити особливості фрагментарного перекладу в контексті сучасної перекладацької практики;
- проаналізувати вплив жанрових структур на вибір фрагментів для перекладу;
- дослідити можливість збереження стилістичних і комунікативних характеристик тексту в умовах фрагментарного перекладу;
- розробити практичні рекомендації щодо виконання фрагментарного перекладу.

Об'єктом дослідження є фрагментарний переклад текстів різних жанрів, зокрема науково-технічні, художні, публіцистичні та інформаційні.

Предметом дослідження є особливості відбору та перекладу фрагментів текстів у різних жанрах, а також вплив жанрових структур на стилістичні, комунікативні та інформативні аспекти перекладених фрагментів.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використовуються такі методи: опису і класифікації – для систематизації жанрових особливостей і типів текстів, які підлягають фрагментарному перекладу, порівняльний – для порівняння оригінальних текстів і перекладених фрагментів, щоб оцінити точність передачі змісту, стилю та комунікативної функції, контент-аналізу – для визначення основних жанрових структур, які впливають на відбір фрагментів для перекладу та розуміння їхньої специфіки. Також застосовано методику якісного аналізу – для виявлення ефективності та результативності фрагментарного перекладу, його основного змісту та збереження комунікативної цілісності.

Наукова новизна дослідження полягає у систематичному та новаторському підходах до аналізу фрагментарного перекладу, розробці

критеріїв відбору текстових фрагментів та збереження жанрових та інших особливостей у перекладених текстах. Уточнено поняття фрагментарного перекладу як вибіркового перекладацького підходу, що враховує жанрову специфіку тексту та прагматичні цілі перекладу.

Розкрито вплив фрагментарного перекладу на жанрові структури тексту, зокрема, його роль у ділових, науково-технічних, художніх, публіцистичних текстах, зосереджуючись на збереження комунікативної функції та стилістичної єдності.

Практична цінність одержаних результатів полягає в розробці інструментарію для ефективного використання фрагментарного перекладу залежно від жанру тексту, що допомагає підвищити якість та швидкість перекладацької діяльності в різних галузях. Результати дослідження можуть бути інтегровані в навчальні програми для студентів-перекладачів, що дозволить їм опанувати принципи фрагментарного перекладу і розвивати навички ефективної роботи з текстами різних жанрів. Це особливо актуально в умовах обмеженого часу на переклад. Практичні рекомендації щодо фрагментарного перекладу можуть бути корисними у сферах, де важливо передати сутність тексту без перекладу повного обсягу. Це стосується реклами, маркетингових матеріалів, медіатекстів, науково-популярних статей та інших жанрів, де необхідно зберегти важливі смисли при обмеженому обсязі перекладу.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження. Всі результати дослідження та проведений аналіз належні автору дослідження. Усі розробки та система досліджених компетентностей, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Апробація науково дослідження відбувалася під час участі в науково-практичних конференціях, круглих столах: V Всеукраїнська науково-практична конференція «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика», в межах роботи наукового гуртка «Актуальні

питання філології».

Публікації. За результатами кваліфікаційної роботи було опубліковано тези.

Палкіна Єлизавета. EXPLORING THE SPECIFICS OF TRANSLATING ENGLISH MULTIMEDIA MATERIALS INTO UKRAINIAN. *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика* : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 21 березня 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 200–204.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 70 сторінках, з них 57 сторінок основного тексту, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Визначення та сутність фрагментарного перекладу

Фрагментарний переклад – це процес перекладу, під час якого передаються лише окремі частини або фрагменти тексту, що мають найважливіше змістове або стилістичне навантаження, і відповідають поставленій меті перекладу. Це дає змогу сфокусуватися на найбільш значущих елементах тексту, залишаючи другорядну інформацію поза увагою. Такий підхід є особливо актуальним у випадках, коли переклад повного тексту недоцільний через обмеження в часі, ресурсах, або ж з огляду на потребу передати лише конкретну частину змісту.

Сутність фрагментарного перекладу полягає у гнучкому відтворенні тексту відповідно до цільових потреб. Згідно з цією стратегією перекладу, важливими елементами є адаптація та стиснення (зменшення) тексту для забезпечення максимального комунікативного ефекту при мінімальних мовних засобах. Фрагментарний переклад використовують у багатьох сферах – від літератури й наукових робіт до медіа перекладу й інших, де іноді важливо передати лише окремі аспекти або ідеї.

Основними особливостями фрагментарного перекладу є:

1. Вибірковість – перекладач обирає ті частини тексту, які є ключовими для розуміння або відповідають конкретним завданням, що стоять перед перекладом.

2. Культурна й жанрова адаптація – фрагментарний переклад вимагає від перекладача глибокого розуміння жанрової специфіки й культурних особливостей тексту, аби забезпечити його адекватне сприйняття.

3. Економія ресурсів – такий підхід дає змогу уникати перевантаження інформацією та дозволяє вчасно здійснити переклад навіть при обмежених ресурсах, зберігаючи при цьому якість.

Наведемо декілька прикладів фрагментарного перекладу різних текстів

Таблиця 1.1.

Фрагментарний переклад текстів різних стилів

Назва	Оригінал	Фрагментарний переклад	Пояснення
1	2	3	4
Офіційний лист	We would like to extend our sincere gratitude for your participation in the recent conference and invite you to collaborate on future projects	Дякуємо за участь у конференції та запрошуємо до співпраці над майбутніми проектами	Вилучено надлишкову ввічливість і уточнення, властиві англійській мові
Юридичний текст	The parties hereby agree to the terms outlined in this document and undertake to act in good faith in fulfilling their obligations	Сторони погоджуються на умови цього документа та зобов'язуються діяти добросовісно	Сутність тексту передано без зайвих формулювань
Промова	Ladies and gentlemen, it is my great honor and privilege to stand before you today and address such an esteemed audience on the importance of sustainable development	Шановні колеги, для мене честь говорити про важливість сталого розвитку	Опущено риторичні вступи для досягнення лаконічності
Художній текст	The sky was painted in a thousand shades of red, gold, and purple, as the sun slowly sank beneath the horizon, casting a warm glow over the quiet village	Небо сяяло червоним і золотом, поки сонце ховалося за горизонтом	Опущено деталі, які не впливають на загальну атмосферу, зберігши художній ефект
Публіцистичний текст	In his speech, the president emphasized the importance of unity and cooperation in addressing the economic challenges faced by the nation	Президент наголосив на важливості єдності у подоланні економічних труднощів	Стисло передано основну думку

Фрагментарний переклад текстів різних стилів дає змогу адаптувати текст до потреб конкретної аудиторії, усуваючи надмірні або непотрібні елементи. Основна мета – забезпечити зрозумілість, лаконічність і функціональну відповідність у мові, якою перекладають. Зокрема в художніх текстах фахівець намагається зберегти емоційну атмосферу й образність, водночас скоротити надмірну деталізацію, яка не впливає на загальний зміст. Спостерігаємо схожу тенденцію і в текстах публіцистичного стилю – передача головних ідей,

зменшення обсягу тексту через вилучення другорядних подробиць, особливо переліків або пояснень

Отже, фрагментарний переклад є специфічним інструментом, що забезпечує точкову передачу смислів та стилістичних особливостей тексту. Це важливий підхід для ситуацій, коли перекладачеві необхідно зосередитися на основних смислових акцентах тексту, залишаючи поза увагою несуттєві деталі.

1.2. Історичний розвиток та еволюція підходів до фрагментарного перекладу

Історичний розвиток фрагментарного перекладу відображає зміну перекладацьких стратегій і підходів, зумовлену потребами суспільства в різних епохах та новими вимогами до передачі змісту. Хоча фрагментарний переклад як окремий термін з'явився відносно недавно, елементи його підходу простежуються ще в античності, коли перекладачі адаптували тексти, відкидаючи частини, що вважалися неактуальними або незрозумілими для місцевої аудиторії.

У стародавні (Античність і Середньовіччя) часи перекладачі, як правило, орієнтувалися на вибіркового підхід до тексту, особливо під час перекладу релігійних або філософських праць. Потреба адаптації й вибору ключових частин тексту виникала через прагнення зробити його більш зрозумілим для нових культурних і мовних аудиторій. У Середньовіччі перекладачі вважалися «інтерпретаторами» сенсу, а не буквральними трансляторами, тому часто скорочували або додавали до текстів, залишаючи лише суттєві елементи.

У Стародавній Греції та Римі фрагментарний підхід був поширеним під час перекладу релігійних і філософських текстів. Римські перекладачі, зокрема Цицерон, перекладаючи грецькі твори, часто обирали лише найбільш релевантні фрагменти або адаптували їх до римських культурних норм. Під час перекладу

релігійних текстів, таких як Біблія, деякі частини теж були скорочені або адаптовані для нової аудиторії (як у випадку з Септуагінтою – грецьким перекладом Старого Завіту).

Ренесанс відзначився посиленням інтересу до текстів античних авторів, які перекладали новими мовами. Перекладачі цієї доби приділяли більше уваги збереженню культурної автентичності, проте деякі частини тексту залишалися неперекладеними або адаптувалися для того, щоб зробити їх прийнятними для суспільства того часу. Фрагментарний підхід, хоча ще не називали так, використовували для збереження певного обсягу змісту, зокрема у творах філософського та наукового характеру, де перекладали лише необхідні частини.

Ренесансні перекладачі, такі як Етьєн Доле [38] і Джон Драйден [39], підтримували ідею вільного перекладу, в якому важлива лише передача основного змісту. Вони часто використовували фрагментарний підхід, обираючи тільки ті частини, що були релевантними для культури їхнього часу. В епоху Просвітництва фрагментарний переклад став популярним через необхідність донести основні ідеї зарубіжних авторів, не завжди передаючи всі деталі.

Про теорію та практику перекладу епохи Відродження писав Роберт Лоуренс Стайн [61].

У XIX столітті популярність здобув підхід до точного перекладу, особливо у науковій літературі. Водночас виникла потреба перекладати частини тексту вибірково, через великий обсяг наукових відкриттів і розвиток міжнародного наукового спілкування. Перекладачі акцентували увагу на ключових розділах та термінах, уникаючи непотрібних або малозначущих частин тексту.

У XX столітті завдяки роботам таких дослідників, як Юджин Найда [51, 52, 53], Антуан Берман [36], Роман Якобсон [45], розвивається концепція динамічної еквівалентності та адаптивного перекладу. Стає популярним прагматичний підхід до перекладу, де важливішим є кінцевий ефект, а не буквальна точність. Це стало підґрунтям для виникнення так званого фрагментарного перекладу, де від перекладача вимагається здатність обирати

найбільш релевантні частини тексту для передачі необхідної інформації та збереження культурної цінності. У своїй теорії інтерсеміотичного перекладу Якобсон висловив ідеї про можливість і необхідність вибіркового підходу до тексту для досягнення комунікативних цілей. Він досліджував функціональний підхід до передачі значень, що також має відношення до фрагментарного перекладу. Питанню історії перекладу присвячена робота Льюїса Келлі [46].

У ХХ столітті фрагментарний підхід отримав новий розвиток завдяки працям дослідників у сфері прагматичного перекладу, таких як Ганс Вермеєр [62] і Катаріна Райс [56, 57], що розробили теорію «скопосу». Ця теорія зосереджується на функціональному підході до перекладу, де головним є досягнення мети або «скопосу» перекладеного тексту. Згідно з цією теорією переклад має бути адаптований до комунікативних потреб і культурних особливостей цільової аудиторії. Цей підхід надає перекладачеві свободу обирати лише найбільш суттєві частини тексту [57].

Лоренс Венуті відомий своєю працею про доместикацію (передбачає надання першотвору національного мовно-культурного забарвлення в перекладі, заміну елементів твору-оригіналу культурними цінностями, маркерами мови перекладу, що сприяє наближенню твору до потреб національного читача) та форенізацію (підхід, при якому перекладач акцентує на культурі мови оригіналу, наближаючи читача до автора. за таких умов у тексті перекладу можуть з'явитися певні нормативні порушення мови перекладу, проте риси оригіналу зберігаються майже повністю) в перекладі. Його ідеї підходять для дослідження фрагментарного перекладу, оскільки в них розглядається питання вибіркової адаптації та збереження елементів оригіналу в межах іншої культури [63, 64, 65].

Сьюзен Баснетт зробила вклад у культурне перекладознавство, зокрема у дослідження адаптації тексту для цільових культур. Її роботи підкреслюють важливість адаптації змісту відповідно до потреб аудиторії, що є ключовим аспектом фрагментарного перекладу [35].

Ці теоретики допомогли сформулювати підходи, що слугували підґрунтям

для виникнення фрагментарного перекладу, хоча його і не завжди виділяли як окрему концепцію. Їхні дослідження адаптації, динамічної еквівалентності та культурного перекладу слугували підґрунтям, що дозволяє трактувати фрагментарний переклад як засіб ефективного вибіркового передавання інформації для досягнення конкретної комунікативної мети.

Дослідження у сфері фрагментарного перекладу в Україні є відносно новою галуззю, що активно розвивається завдяки внеску українських науковців, які аналізують особливості вибіркового перекладу в різних жанрах та комунікативних ситуаціях. Серед відомих українських дослідників, що розглядають питання, пов'язані з фрагментарним перекладом, можна виділити таких вчених: Віктор Коптілов [17, 18], Леонід Черноватий [30, 31], Тарас Кияк [13, 14], В'ячеслав Карабан [10, 11, 12], Ірина Шевченко [32], Ірина Литвин [22].

Леонід Черноватий досліджує прагматичні аспекти перекладу, зокрема у фаховій літературі. Автор акцентує увагу на функціональних аспектах і прагматичних завданнях, які постають перед перекладачем під час обробки окремих частин текстів, особливо у випадках, коли повний переклад недоцільний або непрактичний [30]. Кияк Т. Р. вивчає питання адаптації тексту в перекладі та необхідність скорочення або модифікації певних частин оригіналу для досягнення комунікативної мети. У своїх працях Кияк аналізує, як перекладачі обирають фрагменти для перекладу, враховуючи культурний контекст та потреби аудиторії [13]. Роботи Карабан В. І. присвячені функціональним аспектам перекладу та локалізації, а також аналізу стратегій вибіркового перекладу в юридичних та ділових текстах. Він обґрунтовує важливість фрагментарного підходу у таких галузях, як правничий переклад, де дослівний переклад часто недоречний [11].

Ірина Шевченко досліджує особливості фрагментарного перекладу у медійних та художніх текстах, розглядаючи його роль у передаванні ключових ідей та емоційного забарвлення твору. Шевченко наголошує на важливості

адаптації текстів для українського контексту через вибірккову передачу інформації [32].

Теоретичні та практичні питання перекладу досліджували також І. Литвин [22], Леонід Черноватий та інші [27], А. Мамрак [23], О. Ребрій [28], Р. Зорівчак [9], І. Корунець [19], Г. Кузенко [21]. Лінгвопрагматичні аспекти перекладу вивчали П. Грайс [42], М. Альошина [1], Т. Андрієнко [2], Н. Гладуш [5], С. Засекін [8], О. Волченко [3, 4], І Живицька [7], В. Крамар [20], Т. Ніколаєва [26], С. Ревуцька та інші [29], О. Михайленко [24], М. Шемуда [33]. Стиль перекладу з позиції перекладача розглядав А. Козачук [15], гендерний аспект перекладу досліджував О. Комов [16].

Ці науковці здійснили значний внесок у розвиток теорії перекладу в Україні, зокрема, у дослідження фрагментарного підходу. Їхні праці є основою для подальшого вивчення специфіки вибіркового перекладу та його функціональних можливостей у різних сферах.

Сучасні перекладацькі стратегії все більше використовують фрагментарний переклад, зокрема у медіаперекладі, локалізації та технічній документації. Зі зростанням інформаційних потоків і обмеженням часу, фрагментарний переклад став важливим інструментом, що допомагає скоротити обсяг тексту без втрати основної суті. Сучасні дослідження з перекладознавства формалізують підходи до вибору та передачі фрагментів тексту, що дозволяє зберегти жанрові й стилістичні особливості оригіналу.

Сьогодні фрагментарний переклад активно застосовується в діловій комунікації, рекламі та локалізації, де важливими є швидкість і релевантність інформації для конкретної аудиторії. Цей підхід також популярний у соціальних мережах, де через обмеження на обсяг контенту передається лише основний зміст.

Фрагментарний підхід до перекладу має давню історію, що тісно пов'язана з розвитком перекладознавства та культурної адаптації текстів для різних аудиторій. Від античності до сучасності цей підхід використовувався як засіб

вибіркової передачі інформації, особливо коли повний переклад був неможливим або недоцільним. Сьогодні фрагментарний переклад активно застосовується в діловій комунікації, рекламі та локалізації, де важливими є швидкість і релевантність інформації для конкретної аудиторії. Цей підхід також популярний у соціальних мережах, де через обмеження на обсяг контенту передається лише основний зміст.

Отже, еволюція фрагментарного перекладу відображає поступову зміну акцентів у перекладацькій діяльності: від загального тлумачення тексту та адаптації в античності до сучасної вибіркової передачі змісту, яка дозволяє перекладачам зберігати актуальність та цінність інформації у різних жанрах та сферах.

1.3. Місце фрагментарного перекладу серед інших видів перекладу

Фрагментарний переклад посідає особливе місце серед інших видів перекладу, оскільки його ключовою характеристикою є вибірковість та функціональна адаптація. На відміну від повного перекладу, фрагментарний зосереджується лише на окремих частинах оригінального тексту, які мають найбільше значення для обраної аудиторії або досягнення певної комунікативної мети.

Основні характеристики та функції фрагментарного перекладу:

- вибірковість: фрагментарний переклад використовують, коли немає потреби у повній передачі тексту або коли певні частини не є критичними для розуміння основного змісту. Цей підхід дозволяє зосередитись лише на релевантних аспектах тексту, що особливо важливо в комерційних, медійних, юридичних та технічних перекладах.

- комунікативна адаптація: під час такого перекладу варто зважати на особливості сприйняття конкретної аудиторії. Наприклад, у перекладі реклами

або публіцистичних матеріалів перекладач обирає лише ті елементи, що відповідають культурному контексту аудиторії, підсилюючи ефективність комунікації.

- економія часу та ресурсів: часто застосовують тоді, коли час для перекладу обмежений, або коли необхідно передати лише основну інформацію, наприклад, у кризовій комунікації або інформаційних зведеннях. Зокрема, В'ячеслав Карабан розглядає особливості вибіркового перекладу, акцентуючи на доцільності та економії часу у сфері правничого перекладу [10, с. 45–60]

- локалізація та адаптація: у таких галузях, як маркетинг чи інформаційні технології, фрагментарний переклад є частиною локалізації, де перекладаються лише потрібні фрагменти, що відповідають очікуванням аудиторії та/або потребам ринку.

Фрагментарний переклад належить до функціонально-орієнтованих видів перекладу, де значення надається не лише точності, але й адаптації до потреб аудиторії. Це робить його схожим з прагматичним перекладом, але відрізняє від повного та дослівного перекладу, які передбачають збереження всього змісту та форми оригіналу. Фрагментарний підхід можна також вважати близьким до «адаптивного перекладу» та локалізації, де перекладач має свободу у відборі важливих частин тексту.

Отже, фрагментарний переклад посідає окрему нішу серед інших видів перекладу, забезпечуючи ефективну передачу інформації та адаптацію до специфічних потреб, що є важливим у глобалізованому інформаційному просторі.

Розглянемо такі відмінності між фрагментарним перекладом та іншими видами. Наприклад, повний переклад передбачає передачу всього змісту оригіналу, з максимальною точністю та збереженням структури й стилю. Фрагментарний на відміну від повного, включає лише ті частини тексту, які є важливими для досягнення певної комунікативної мети або є релевантними для аудиторії. В. В. Дьяконов приділяє увагу питанням вибіркового перекладу та

його відмінностям від повного. Він обґрунтовує фрагментарний підхід, підкреслюючи його прагматичну функцію в адаптації тексту.

Дослівний переклад зосереджений на збереженні лексичних та граматичних особливостей мови оригіналу. Такий підхід найбільше підходить для спеціальних, технічних або юридичних текстів, де точність є найважливішою характеристикою. Фрагментарний переклад прагне досягти прагматичної адекватності та може не передавати повністю точність формулювань оригіналу. Він адаптується до культурного та контекстуального значення фрагментів, відображаючи лише необхідну інформацію.

Адаптивний переклад схожий із фрагментарним, оскільки орієнтований на адаптацію тексту до культурних та лінгвістичних особливостей аудиторії. Проте фрагментарний переклад є ще більш вибіркоvim і не завжди забезпечує повну передачу тексту, а тільки його ключових фрагментів, які необхідні для досягнення певної мети або відповідають потребам читача. Леонід Черноватий акцентує на важливості функціональної адаптації та вибіркості у фрагментарному підході [30, с. 78–96].

Локалізація полягає в адаптації тексту для конкретного ринку чи культури, особливо в таких сферах, як маркетинг або програмне забезпечення. Вона охоплює як повний, так і фрагментарний переклад залежно від потреб. Фрагментарний переклад у процесі локалізації часто обирають, щоб зосередитись на частинах тексту, які мають безпосереднє значення для цільової аудиторії, надаючи перевагу конкретним аспектам продукту або послуги.

Креативний переклад, або трансреація, передбачає вільний переклад із суттєвою адаптацією змісту, стилю та структури тексту для створення емоційного або культурного ефекту, схожого на оригінал. Фрагментарний переклад не завжди включає креативні перетворення; натомість, він вибірково передає фрагменти тексту, які, на думку перекладача, є необхідними для досягнення комунікативної мети.

Фрагментарний переклад відрізняється від інших видів своєю

зосередженістю на вибірковості, адаптації до аудиторії та доцільності передавання лише окремих елементів змісту. Це дозволяє зосередитись на основній ідеї, скорочуючи непотрібні або неважливі частини тексту.

1.4. Основні методологічні підходи до фрагментарного перекладу

Фрагментарний переклад відзначається своєю вибірковістю та адаптацією до конкретної комунікативної мети. Серед основних методологічних підходів, що застосовуються в дослідженні та практиці фрагментарного перекладу, виділяють такі:

1. Функціонально-скопосний підхід. Цей підхід, заснований на теорії скопосу, розробленій Гансом Вермеером [62, pp. 221–232], зосереджується на функції тексту та цілі перекладу. У межах цього підходу фрагменти тексту відбираються зважаючи на те, яка інформація є релевантною для досягнення комунікативної мети. Наприклад, у перекладі рекламних матеріалів важливими будуть емоційні й комерційні аспекти, тоді як технічний переклад зосередиться на точності передачі функціональних деталей. Крістіан Норд детально аналізує функціональний підхід, зосереджуючись на важливості перекладацької мети та ролі вибірковості в перекладі [54, pp. 25–40].

2. Культурологічний підхід. У межах культурологічного підходу увага приділяється адаптації тексту до культурних особливостей певної аудиторії. Фрагментарний переклад, здійснений з урахуванням культурних контекстів, дозволяє перекладачеві уникати частин тексту, які можуть бути неактуальними або незрозумілими для нової аудиторії, замінюючи їх на культурно прийнятні аналоги. Сьюзен Баснетт розглядає культурологічні аспекти перекладу та пояснює важливість врахування культурного контексту в межах фрагментарного підходу [35].

3. Когнітивний підхід. Когнітивний підхід розглядає процес перекладу з

точки зору психологічних механізмів обробки інформації. У випадку фрагментарного перекладу цей підхід застосовується для визначення фрагментів тексту, які сприйматимуться і запам'ятовуватимуться легше. Когнітивні дослідження допомагають перекладачеві зосередитися на ключових частинах, що мають високу когнітивну цінність для читача, або спрощувати складні ідеї для полегшення розуміння. Деякі науковці досліджують когнітивні процеси в перекладі та акцентують на фрагментарному підході як способі підвищення доступності змісту для цільової аудиторії [59, р. 112–125]. Дослідники пояснюють, як когнітивні процеси впливають на вибірковість під час перекладу та сприяють сприйняттю найважливіших фрагментів тексту [60, pp. 75–90]

4. Прагматичний підхід. Прагматичний підхід зосереджується на доцільності перекладу з огляду на контекст і завдання. Фрагментарний переклад у межах цього підходу розглядається як спосіб забезпечення ефективної комунікації за умови мінімальних ресурсів, коли немає потреби в повній передачі змісту. Це особливо корисно в бізнесі, юриспруденції та медіа, де важливо зберегти найбільш важливу інформацію. Леонід Черноватий розглядає прагматичні аспекти перекладу, зокрема прагматичну вибірковість як необхідний інструмент досягнення комунікативної мети [30, С. 78–96]. Джуліан Хауз аналізує прагматичні аспекти оцінки якості перекладу, вказуючи на вибірковість у фрагментарному підході як на ефективний засіб економії ресурсів [44, pp. 64–79]

5. Семантико-структурний підхід. Цей підхід орієнтований на аналіз змістової структури тексту та виділення ключових семантичних елементів. У фрагментарному перекладі такий підхід дозволяє зосередитися на змістових центрах, які передають основну ідею тексту, залишаючи менш значущі деталі поза увагою. Наприклад, у наукових оглядах часто перекладають лише основні висновки та результати дослідження, оминаючи вступні та теоретичні частини. Юджин Найда пропонує семантико-структурний аналіз тексту, що є важливим для вибору ключових елементів змісту у фрагментарному перекладі [52, pp. 130–145]. Фроулі розглядає семантичні особливості тексту як основу для перекладу

та наголошує на важливості виділення смислових елементів у фрагментарному підході [41, pp. 87–105].

6. Локалізаційний підхід. У цьому підході фрагментарний переклад інтегрується в процес локалізації, з метою адаптації певних частин тексту для певного ринку або аудиторії. Вибірковість у локалізації дозволяє перекладачеві виділяти тільки релевантні аспекти, що стосуються особливостей регіону, для якого призначений переклад. Цей підхід широко використовується у сферах реклами, інструкцій для користувачів і програмного забезпечення. Берт Есселінк розглядає процес локалізації та вибірковість у фрагментарному перекладі як основний елемент для адаптації текстів до специфічних регіональних ринків [40, pp. 55–68]. Пім аналізує різні перекладацькі теорії, зокрема локалізацію як процес адаптації текстів, де вибірковість фрагментів є критичною для досягнення комунікативної мети [55, pp. 102–115].

Отже, кожен із цих методологічних підходів дозволяє застосувати саме такий підхід фрагментарного перекладу, який задовольнить його вимоги залежно від ситуації, зважаючи на конкретні вимоги тексту і комунікативну мету. Вибір підходу залежить від контексту, мети перекладу та характеристик аудиторії, забезпечуючи ефективно й адаптоване передавання змісту.

Отже, фрагментарний переклад є особливим видом перекладацької діяльності, що передбачає вибіркоче відтворення тексту з акцентом на найважливіші елементи змісту, які відповідають комунікативній меті перекладу. Його застосування базується на розумінні функцій тексту та потреб конкретної аудиторії.

Теоретичні основи фрагментарного перекладу охоплюють такі концепції, як динамічна еквівалентність, контекстуальна адаптація та функціональний підхід, що дають змогу зберігати змістовну та прагматичну адекватність у перекладі.

Фрагментарний підхід є доцільним у межах текстів, де необхідне стисле передання інформації, таких як ділові, технічні чи наукові матеріали. Однак у текстах художньої літератури чи інших жанрах, що вимагають цілісного естетичного сприйняття, його застосування може призвести до втрати

стилістичних і культурних елементів.

Основною теоретичною проблемою фрагментарного перекладу є баланс між лаконічністю і збереженням цілісності тексту. Занадто значне скорочення може викривити задум автора або позбавити текст глибини, тоді як надмірна деталізація суперечить самій ідеї фрагментарності.

Теоретичний аналіз показав, що фрагментарний переклад є багатофункціональним інструментом, який може використовуватись як для збереження змісту, так і для спрощення складної інформації. Водночас важливим є дотримання етичних норм перекладача, зокрема уникнення маніпуляцій зі змістом тексту.

Особливості фрагментарного перекладу тісно пов'язані із жанровою специфікою текстів. У текстах із чіткою структурою (наукові статті, ділові листи) цей підхід є ефективним, тоді як у творах, орієнтованих на емоційний чи художній вплив (романи, поезія), фрагментарність може спричинити втрату авторського стилю та символізму.

У теоретичному аспекті фрагментарний переклад розглядається як засіб адаптації текстів до іншомовного середовища, що дозволяє враховувати культурні, мовні та соціальні відмінності між джерелом і цільовою аудиторією.

Отже, фрагментарний переклад як теоретична концепція є складним, але функціональним інструментом, який вимагає глибокого розуміння комунікативної мети тексту, жанрових характеристик та культурного контексту. Його ефективне застосування ґрунтується на знанні основ перекладознавства, уважному аналізі тексту та етичному підході до передачі змісту.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ У РІЗНИХ ЖАНРАХ

2.1. Фрагментарний переклад у літературних текстах: труднощі та можливості

Фрагментарний переклад, який передбачає вибіркове перекладання окремих частин тексту, є важливим інструментом, зокрема і в перекладі літератури. Фахівець обирає головні частини тексту, які вважає найважливішими для передачі основного змісту або стилю. Значення фрагмента залежить від його місця у загальній структурі тексту. Відрив від контексту може спростити або спотворити оригінальний зміст. У літературних текстах стиль є одним із найважливіших аспектів. Хоча під час фрагментарного перекладу є ризик втратити зв'язність стилістичних характеристик. Такі вчені вивчали переклад, пов'язаний із художніми текстами: Мона Бейкер у своїй роботі пропонує практичний підхід до перекладу. Вона досліджує текстуальні аспекти, включаючи когерентність, зв'язність та способи передачі окремих частин тексту без втрати цілісності [34]. Сьюзен Баснетт представляє загальний огляд теорії перекладу, зокрема і роботу з літературними текстами. Вона аналізує, як перекладачі можуть впоратися з фрагментарним підходом, зберігаючи основні елементи тексту, такі як стиль, тональність і контекст [35]; також Вікторія Гура розглядав питання перекладу художніх текстів жанру фентезі [6, С. 20–21].

Фрагментарний підхід має як свої переваги, так і недоліки, які залежать від цілей перекладача та аудиторії, на яку орієнтований текст.

До переваг відносимо такі:

- адаптація до аудиторії. Фрагментарний переклад дозволяє адаптувати текст для конкретної аудиторії, зосереджуючи увагу на тих частинах, які є найбільш релевантними для певної культурної або мовної спільноти.

- економія часу та ресурсів. У разі, коли повний переклад є недоцільним або неможливим, фрагментарний підхід дозволяє зосередитися на ключових частинах тексту, важливих для розуміння його основної ідеї.

- навчальна або аналітична цінність. У перекладацькій практиці або академічних дослідженнях переклад окремих фрагментів може слугувати матеріалом для аналізу стилю, структурних особливостей або культурних кодів.

- гнучкість у міжкультурному діалозі. Фрагментарний переклад дозволяє виділити певні аспекти тексту, які є найбільш зрозумілими або важливими для аудиторії іншої культури, сприяючи міжкультурній комунікації.

До недоліків відносимо такі:

- втрати цілісності тексту. Літературний текст зазвичай є цілісним художнім світом, де кожна деталь важлива. Фрагментарність може призвести до спотворення задуму автора та втрати художньої єдності.

- складність збереження стилю. У літературі стиль відіграє визначальну роль. Переклад окремих фрагментів у відриві від контексту може викривити стильові особливості, адже не враховуються зв'язки між частинами.

- ризик суб'єктивності. Перекладач може надати перевагу лише тим фрагментам, які відповідають його власному розумінню тексту, ігноруючи інші важливі частини. Це може призвести до неправильної передачі авторського задуму.

- відсутність повного ефекту на читача. Літературний текст часто впливає через емоційне й естетичне сприйняття цілісного твору. У фрагментарному перекладі цей ефект може бути частково або повністю втрачений.

Фрагментарний переклад практично застосовується під час перекладання окремих уривків або творів різних авторів з літературних антологій. Наприклад, в антології «Квітка зі Сходу: класична японська поезія» перекладач обирає лише окремі хоку Мацуо Басьо, щоби показати стиль цього автора. Це дає змогу зосередитися на найбільш виразних поезіях. Проте, може втратитися контекст, у якому були створені окремі хоку, чи то сезонні реалії чи то культурний підтекст.

У романі Джеймса Джойса «Улісс» часто перекладають окремі розділи, наприклад, «Пенелопу» чи «Еол», оскільки весь текст є складним для сприйняття через його експериментальну форму. Переклад фрагментів дозволяє адаптувати текст для студентів або аналітиків, які вивчають стиль Джойса, проте може стертися розуміння цілісної структури твору та зв'язку між його частинами. Казки братів Грімм у перекладах часто адаптують, вибираючи лише окремі казки та спрощуючи їх для дитячої аудиторії. Так би мовити «обрізання» фрагментів, що містять жорстокі сцени, робить текст більш прийнятним для дітей, але деякі важливі для сюжету або моралі елементи можуть бути втрачені.

Таблиця 1.2

Фрагментарний переклад літературних текстів

Назва	Оригінал	Фрагментарний переклад	Пояснення
1	2	3	4
Ernest Hemingway, A Farewell to Arms	The world breaks everyone, and afterward, many are strong at the broken places	Світ ламає кожного, але згодом багато хто стає сильнішим у місцях цих зламів	У перекладі збережено образність і метафоричність, однак українське слово «злами» трохи змінює емоційний відтінок порівняно з «broken places»
Jane Austen, Pride and Prejudice	It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife	Загальновизнана істина, що кожен неодружений чоловік, який має статки, обов'язково потребує дружини	Переклад передає іронічний тон, але українська фраза трохи втрачає легкість оригінального тексту
F. Scott Fitzgerald, The Great Gatsby	So we beat on, boats against the current, borne back ceaselessly into the past	І ми пливемо далі, мов човни проти течії, невпинно повертаючись у минуле	У перекладі збережено ритміку та емоційний настрій оригіналу, однак слово «borne» перекладено нейтрально, без підтексту приреченості
Mary Shelley, Frankenstein	Beware; for I am fearless, and therefore powerful	Остерігайся, бо я безстрашний, а отже – могутній	Збережено силу та емоційний вплив фрази, але український переклад трохи зміщує акцент із самовпевненості на попередження

Отже, фрагментарний переклад літературних текстів є компромісним підходом, що може бути ефективним за певних умов. Він корисний у ситуаціях, де повний переклад є неможливим або недоцільним, проте перекладач повинен ретельно обирати фрагменти, зберігаючи основні аспекти тексту, такі як стиль, зміст і авторський задум. Це вимагає високої професійної майстерності та розуміння культурного контексту.

2.2. Особливості фрагментарного перекладу в науково-технічних текстах

Фрагментарний переклад у науково-технічних текстах передбачає вибіркового переклад окремих частин документа, таких як розділи, параграфи, формули, таблиці чи схеми. Це явище часто виникає через потребу зосередитися на ключовій інформації, важливій для конкретної аудиторії або завдання.

У науково-технічних текстах фрагментарний переклад використовується для передачі лише тих частин, які мають найбільше значення для конкретного користувача (наприклад, технічні характеристики пристрою або розділ з висновками у науковій статті). Незалежно від того, чи перекладається весь текст, чи його частина, важливо забезпечити точність термінів, формулювань і позначень, оскільки навіть невелика помилка може призвести до серйозних наслідків у технічній чи науковій сфері.

Переклад фрагментів без урахування загальної структури тексту може ускладнити розуміння або призвести до помилкової інтерпретації. Наприклад, інструкції до обладнання можуть втратити логічну послідовність.

Стиль тексту має залишатися точним і нейтральним. Навіть у фрагментарному перекладі необхідно зберігати єдність формату, стилістики та структуризації тексту.

Переваги фрагментарного перекладу науково-технічних текстів: переклад

лише ключових фрагментів (наприклад, таблиць із характеристиками чи резюме статті), дає змогу зекономити час, особливо якщо весь документ перекладати немає потреби. Можливість адаптувати текст для конкретної аудиторії. Наприклад, у звітах можна перекладати лише розділи з результатами, які цікавлять замовника.

У наукових статтях часто перекладають лише анотації, висновки або ключові частини, що дозволяє поширювати наукову інформацію серед міжнародної спільноти.

Проте багато на що потрібно звернути увагу, щоби перекладений текст науково-технічної галузі був якісним. У науково-технічних текстах багато понять є взаємопов'язаними. Вибірковий переклад може викликати труднощі у розумінні загальної картини. Відсутність контексту може ускладнити вибір правильного терміну. Наприклад, слово «*cell*» у біологічному контексті означає «*клітина*», а в електротехнічному – «*елемент батареї*».

Перекладач може пропустити важливий фрагмент, який здається несуттєвим, але містить критично важливу інформацію.

Приклади фрагментарного перекладу в науково-технічних текстах: у перекладі технічних інструкцій для складного обладнання часто перекладають лише деякі розділи щодо роботи пристрою та його основні функції, тоді як допоміжні інструкції залишаються без перекладу. У міжнародних журналах часто перекладають тільки анотацію, ключові слова та розділ з висновками наукової статті, щоби поширити результати дослідження. У патентах перекладають лише опис винаходу або його формулу, залишаючи технічні деталі без змін.

Ці приклади свідчать, як вибірковий підхід до перекладу може бути корисним для фокусування на важливих аспектах тексту, але водночас вимагає обережності, щоб уникнути втрати важливої інформації. Візьмемо декілька фрагментів текстів різних жанрів науково-технічного спрямування та проаналізуємо, на які труднощі може натрапити перекладач.

Таблиця 1.3.

Фрагментарний переклад науково-технічних текстів

Назва	Оригінал	Фрагментарний переклад	Пояснення
1	2	3	4
Технічна документація	Installation instructions: Step 1. Unpack the device. Step 2. Connect the power cable to the designated port. Step 3. Turn on the main switch	Інструкція з установки: Крок 2. Підключіть кабель живлення до відповідного порту. Крок 3. Увімкніть головний перемикач	Перекладено лише ті кроки, які необхідні для початку роботи з пристроєм. Труднощі: пропуск першого кроку може створити проблеми, якщо користувач не знає, що треба розпакувати пристрій
Наукова стаття	This study examines the effects of temperature on the tensile strength of polymer composites. The results indicate a significant decrease in strength at temperatures above 80°C	Результати дослідження свідчать про суттєве зниження міцності при температурах вище 80°C	Зосереджено на ключовому висновку, що є важливим для української аудиторії. Труднощі: втрачається інформація про методологію дослідження, яка може бути важливою для глибшого розуміння
Патентний документ	The invention relates to a method for optimizing energy consumption in hybrid vehicles. The system integrates real-time monitoring of engine performance and battery levels	Система інтегрує моніторинг роботи двигуна та рівнів заряду батареї в реальному часі	Перекладено лише технічну суть винаходу для презентації інновації. Труднощі: втрата контексту про загальну мету та методику
Інструкція користувача	Warnings: Do not operate the device near water. Avoid exposing the device to direct sunlight for extended periods	Попередження: Не використовуйте пристрій поблизу води	Перекладено тільки найбільш критичну частину для уникнення небезпеки Труднощі: Інші рекомендації залишаються без

			уваги, що може призвести до порушення умов експлуатації
Анотація до статті	Abstract: The article explores advanced neural network architectures for image recognition. Key contributions include the development of a lightweight model achieving 95% accuracy on the ImageNet dataset	Розроблено компактну модель, яка досягає 95% точності на наборі даних ImageNet	Передано головне досягнення дослідження Труднощі: втрачено інформацію про загальний контекст дослідження та його ширші цілі
Технічний опис програмного продукту	The software provides a multi-layered security framework, ensuring data integrity and user authentication through advanced encryption protocols	Програмне забезпечення забезпечує автентифікацію користувачів за допомогою сучасних протоколів шифрування	Зосереджено на функції шифрування, яка є ключовою для читача Труднощі: пропущено згадку про інші рівні безпеки, що може знизити розуміння загальної цінності продукту

Отже, фрагментарний переклад у науково-технічних текстах є корисною можливістю, що дає змогу ефективно вирішувати завдання, пов'язані з переданням основної інформації. Проте він вимагає від перекладача високої кваліфікації, уважності до деталей і розуміння специфіки тексту для уникнення помилок і забезпечення адекватності такого перекладу.

2.3. Особливості фрагментарного перекладу в публіцистичних текстах (медіатекстах і рекламних матеріалах)

Фрагментарний переклад у медіатекстах і рекламних матеріалах пов'язаний із вибіркоvim перекладом лише найбільш важливих або релевантних

частин тексту. Медіатексти (новини, статті, інтерв'ю, блоги) зазвичай мають високу інформаційну насиченість, де фрагментарний переклад використовується для адаптації контенту до потреб цільової аудиторії. У новинах перекладаються лише ключові факти та висновки, тоді як деталі можуть бути опущені. Наприклад, переклад заголовка й одного абзацу новини для швидкого ознайомлення.

Приділили увагу у своїх роботах цьому питанню такі вчені: Пітер Ньюмарк досліджує комунікативні стратегії у перекладі текстів, включно з рекламою та медіа [50, pp. 151–162]; у розвідці Сьюзен Басснет йдеться про функціональні підходи до перекладу, у тому числі особливості перекладу рекламних текстів, зважаючи на культурну адаптацію [35]. Джон Сайгер досліджує принципи адаптації рекламних і медіатекстів у контексті локалізації рішення [58, pp. 202–215]. Джек Бірн приділяє увагу особливостям перекладу рекламних матеріалів, впливу аудиторії на перекладацькі рішення [37, pp. 75–88].

Фрагментарний переклад дозволяє уникати контенту, що може бути неактуальним або неприйнятним для іншої аудиторії. Наприклад, переклад тільки важливих цитат із інтерв'ю. У перекладі медіатекстів важлива швидкість, тому часто вибирають лише суттєві частини тексту. Медіатексти мають функціональну природу, спрямовану на інформаційну насиченість та оперативність подачі

Унаслідок вибіркового перекладу можуть втратитися значення чи емоційний посыл тексту. Вибіркове перекладення частин тексту може змінити сприйняття його змісту. Рекламні тексти мають на меті привернути увагу, викликати емоції та спонукати до дії. Фрагментарний переклад у цій сфері часто перетинається з локалізацією.

Основні риси:

1. Фокус на ключовому меседжі: перекладаються слогани, основні переваги продукту або послуги, а деталі можуть бути опущені. Наприклад, слоган «*Just Do It*» адаптовано як «*Просто зроби це*».

2. Емоційна складник: переклад часто враховує вплив на емоції аудиторії, навіть якщо доводиться змінювати фразеологію. Наприклад, фраза «*Finger-licking good*» перекладається як «Смакота, аж пальчики оближеш».

3. Культурні особливості: замість дослівного перекладу певні концепти адаптуються під реалії цільової аудиторії. Наприклад, зображення святкових символів (Різдва чи Нового року) замінюється на локально значущі свята.

У новинних текстах або статтях переклад часто обмежується заголовком, підзаголовками, ключовими цитатами чи основними фактами. Наприклад, під час перекладу репортажів з міжнародних подій опускаються локальні деталі, які можуть не цікавити глобальну аудиторію. Вибір найважливішої інформації: Наприклад, стаття про економічну ситуацію в США для української аудиторії може перекладатися з акцентом на аспекти, що впливають на український ринок.

У розважальних медіатекстах перекладач може змінювати стиль відповідно до очікувань аудиторії, наприклад, замінювати складні конструкції простими. Наприклад, слоган «*Impossible is nothing*» (Adidas) адаптовано українською як «Немає нічого неможливого», де зберігається основний смисл, але змінюється структура для римування та ритму. Дослівний переклад часто не передає задуму, тому перекладач повинен шукати творчі рішення.

Приклади фрагментарного перекладу медіатекстів і реклами

1. Медіатексти

1) Оригінал (новина): «*The president stated in his speech that economic reforms are the key priority for the upcoming year*»

Фрагментарний переклад: «Президент наголосив, що економічні реформи є пріоритетом на наступний рік».

2) Оригінал (новина): «*The UN Secretary-General urged immediate action to combat climate change during the recent summit*».

Фрагментарний переклад: Генеральний секретар ООН закликав до негайних дій у боротьбі зі зміною клімату».

Особливість: Опущено інформацію про місце та деталі саміту,

зосереджено увагу на ключовому заклику.

3) Оригінал (інтерв'ю): «In a groundbreaking discovery, researchers at MIT have developed a new method to store solar energy for decades».

Фрагментарний переклад: «Вчені з МІТ розробили новий метод збереження сонячної енергії на десятиліття».

Особливість: виключено оцінку «революційний прорив», щоб уникнути суб'єктивності.

2. Рекламні матеріали

1) Оригінал (слоган): «*Taste the feeling*» (*Coca-Cola*)».

Фрагментарний переклад: «*Відчуй смак*».

2) Оригінал (опис продукту): «*A revolutionary solution that redefines how you clean your house*».

Фрагментарний переклад: «*Інноваційне рішення для вашої оселі*».

3) Оригінал (слоган): «Think Different (Apple)».

Переклад: «Думай інакше».

Особливість: збережено суть і лаконічність оригіналу.

4) Оригінал (текст): «Our coffee is the perfect blend of taste and aroma, crafted to bring joy to every moment».

Фрагментарний переклад: «Наша кава – досконалий баланс смаку й аромату».

Особливість: пропущено емоційно насичену частину, зосереджено на характеристиці продукту.

Отже, фрагментарний переклад медіатекстів і рекламних матеріалів є ефективним підходом, що дозволяє адаптувати контент до культурних і комунікативних потреб аудиторії. Проте він вимагає від перекладача не лише високої мовної компетенції, а й творчого підходу та розуміння соціокультурного контексту, щоб зберегти ефективність і цілісність повідомлення.

2.4. Жанрові структури і фрагментарність в офіційно-ділових текстах

Переклад ділових і офіційних текстів має свої особливості в різних жанрових структурах, які вимагають дотримання певних мовних і стилістичних норм. У цих жанрах саме фрагментарність відіграє значну роль, особливо коли перекладач працює з частинами тексту, такими як окремі пункти документів, статті законів чи бізнес-кореспонденція.

Дослідженню цього питання приділяли увагу такі вчені: Хатім Басіл і Мейсон Ієн розглядають жанрові особливості ділових текстів та їхню роль у процесі перекладу [43, pp. 65–90]. Мона Бейкер аналізує переклад як систему міжмовної комунікації, акцентуючи увагу на особливостях термінології, стилю та модульності текстів, зокрема офіційно-ділових [34, pp. 190–210]. Пітер Ньюмарк досліджує жанрові особливості текстів та описує стратегії адаптації фрагментарного перекладу офіційних документів [50, pp. 151–162]. Юджин Найда та Чарльз Табер досліджують роль функціональних аспектів тексту та їхню адаптацію до офіційного жанру [51, pp. 97–115]. Тарас Кияк та інші аналізують переклад ділової документації, особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності, висвітлюють важливість жанрових особливостей і точності термінології [14, С. 400–410].

Офіційні та ділові тексти, як правило, мають чітку структуру, що залежить від виду документа, зокрема: у договорах: преамбула, основні умови, обов'язки сторін, реквізити; у звітах: вступ, методологія, висновки, рекомендації; у листах: привітання, основна частина, закінчення, підпис.

Наприклад: під час перекладу міжнародного контракту фахівець може працювати лише з частинами, такими як окремі статті. Наприклад, «*Force Majeure*» може бути перекладено окремо від загального тексту договору, якщо це вимагає адаптації до національного законодавства.

В офіційних текстах важливо зберігати стиль і формат, прийнятий у мові, з якої перекладають, що може потребувати адаптації стандартних формулювань.

Наприклад, англійське «*Best regards*» у діловому листуванні зазвичай перекладається як «*З повагою*».

Важливо зберігати і чіткість термінології: фрагменти тексту (наприклад, технічні описи або положення законів) мають бути перекладені з особливою увагою до термінів, оскільки їхнє неправильне розуміння може спотворити зміст документа.

Ділові документи часто складаються з незалежних частин, що дозволяє перекладати окремі розділи. Наприклад: у технічних звітах або бюджетних планах окремі таблиці та графіки можуть бути перекладені незалежно від текстової частини.

У міжнародному законодавстві переклад окремих статей законів або нормативів може виконуватися фрагментарно з метою інтеграції в локальні документи. Наприклад, Стаття 7 Європейської конвенції про права людини може бути адаптована у формі прямого цитування в офіційних документах іншої країни.

Фрагментарний переклад дає змогу виділяти лише релевантні частини тексту для конкретної аудиторії. Наприклад: у корпоративному листуванні перекладають лише частини тексту, які стосуються конкретного питання, і виключаються вступи чи додаткові відомості.

Переваги фрагментарного підходу до перекладу офіційно-ділових текстів такі: можна перекласти лише необхідні частини тексту; ймовірність адаптувати текст до вимог аудиторії чи законодавства» перекладачі можуть зосередитися на окремих найважливіших частинах.

Недоліками є такі: переклад частин тексту може призвести до нерозуміння загальної логіки документа залежно від контексту. Частини тексту, перекладені окремо, можуть втратити внутрішню послідовність, тобто порушується логічна структура. При фрагментарному перекладі можливі стилістичні чи термінологічні невідповідності.

Наведемо приклади фрагментарного перекладу в офіційно-ділових

текстах:

Таблиця 1.4.

Фрагментарний переклад в офіційно-ділових текстах

Назва документа	Оригінал	Фрагментарний переклад	Пояснення
1	2	3	4
Діловий лист	We would like to draw your attention to the terms and conditions outlined in Section 5 of the agreement	Просимо звернути увагу на умови, викладені у Розділі 5 договору	Застосовано контекстуальний аспект: уникнення повтору стандартних фраз
Контракт	This Agreement shall remain in effect for a period of two years unless terminated earlier as per Clause 8	Цей договір діє протягом двох років, якщо не буде припинений відповідно до пункту 8	Переклад лише важливих за смыслом частин, необхідних для розуміння тексту
Резюме	Responsibilities included drafting contracts, reviewing legal documents, and liaising with international clients	Складання договорів, аналіз юридичних документів, співпраця з міжнародними клієнтами	Опущення зайвих формулювань для стислості
Договір	Please find attached the revised project timeline. Let us know if any adjustments are needed by the end of the week	У додатку – оновлений графік проекту. Просимо повідомити про необхідність змін до кінця тижня	Переклад без зайвих деталей для точності
Законодавчий акт	The parties to this agreement shall comply with all applicable laws and regulations of the governing jurisdiction	Сторони договору зобов'язані дотримуватись чинного законодавства відповідної юрисдикції	Увагу зосереджено на важливій інформації
Фінансовий звіт	The total revenue for Q2 amounted to \$5 million, representing a 10% increase compared to Q1	Загальний дохід за 2-й квартал склав 5 мільйонів доларів, що на 10% більше, ніж у 1-му кварталі	Збереження лише суттєвої інформації
Електронний лист	Kindly review the attached document and confirm your availability for a meeting on Wednesday	Просимо переглянути документ і підтвердити можливість зустрічі в середу	Усунення ввічливих, але зайвих для перекладу деталей

Як видно, тут зосереджено увагу на таких особливостях фрагментарного перекладу документів: взято найголовніші аспекти тексту; опущено деталі, що не впливають на зміст загалом у контексті; стиль перекладу увідповіднено до норм української офіційно-ділової мови.

Жанрові структури ділових і офіційних текстів вимагають високої точності та відповідності формату документа. Фрагментарність у таких перекладах є поширеною практикою, оскільки вона дає змогу ефективно працювати з певними частинами тексту. Проте важливо залишати цілісність стилю та узгодженість термінології, щоби зберегти смислову точність документа.

Отже, у другому розділі було проаналізовано специфіку фрагментарного перекладу в різних жанрах, зокрема художньому, публіцистичному, офіційно-діловому та науково-технічному. Дослідження показало, що жанрові особливості суттєво впливають на вибір фрагментів для перекладу, стилістичні прийоми та методи адаптації тексту.

Основні результати:

1. Художні тексти характеризуються багатством образності, емоційністю та індивідуальним стилем автора. Фрагментарний переклад тут зосереджується на передачі ключових художніх образів та збереженні естетичної цінності тексту.

2. Публіцистичні тексти потребують збереження експресивності та впливу на аудиторію. У перекладі акцент робиться на відтворенні ключових аргументів, заголовків або висновків, що забезпечують переконливість тексту.

3. Офіційно-ділові тексти вимагають чіткості, формальності та відповідності прийнятим нормам. Фрагментарний переклад спрямований на збереження юридично або процедурно значущих частин.

4. Науково-технічні тексти орієнтуються на точність і термінологічну відповідність. У фрагментарному перекладі увага приділяється основним концепціям, висновкам або термінам, що є ключовими для розуміння.

Виявлено, що фрагментарний переклад у кожному жанрі передбачає використання специфічних стилістичних прийомів, таких як узагальнення, конкретизація, перефразування чи адаптація культурних реалій. При цьому важливим залишається збереження жанрової цілісності та прагматичної спрямованості тексту.

Отже, фрагментарний переклад є багатофункціональним підходом, який забезпечує адекватність перекладу відповідно до вимог жанру, дозволяючи досягти ефективної комунікації в різних культурних і професійних контекстах

РОЗДІЛ 3

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ФРАГМЕНТАРНОГО ПЕРЕКЛАДУ

3.1. Вибір важливих фрагментів для перекладу: критерії та стратегії

Фрагментарний переклад є важливим інструментом в умовах потреби у стислому, адаптованому та функціонально орієнтованому тексті. Він дозволяє перекладачеві обирати лише ті частини тексту, які мають найбільше значення для передачі основного змісту чи досягнення поставленої мети. Такий підхід є особливо актуальним у текстах різних жанрів: від офіційно-ділових і публіцистичних до художніх та наукових. Це пов'язано із застосуванням прагматичних принципів, що враховують мету тексту, його функцію та орієнтовані на потреби аудиторії. Питанню функціонування прагматичних аспектів для здійснення якісного перекладу приділяли увагу такі вчені: Джейкоб Мей досліджував прагматику перекладу, акцентуючи на ролі контексту та культурних відмінностей [48]. Стівен Левінсон вивчав прагматику мови, її роль у комунікації та перекладі, включаючи імпліцитні значення [47, pp. 67–102]. Джеремі Мандей досліджував функціональні й прагматичні аспекти перекладу у світлі міжкультурної комунікації [49, pp. 189–215].

Вибір важливих фрагментів потребує ретельного аналізу, адже від нього залежить не лише зрозумілість тексту, але й збереження інтенцій автора, жанрових особливостей та культурного контексту. У цьому процесі важливими є критерії, які визначають значущість фрагментів, і стратегії, що допомагають досягти гармонії між скороченням тексту та його адекватністю.

Дослідження критеріїв і стратегій вибору ключових фрагментів має практичне значення для перекладознавства, адже дає змогу забезпечити ефективність комунікації в міжкультурному середовищі та адаптувати текст до специфічних потреб аудиторії, не втрачаючи його суті.

Пропонуємо такі критерії вибору найважливіших елементів тексту

1. Функціональна значущість: обираються частини тексту, які передають основну мету (інформування, переконання, розвага). Наприклад, у технічній інструкції перекладаються кроки дій, але не рекламний вступ.

2. Інформативність: фрагменти, які містять нову або важливу для аудиторії інформацію. Наприклад, у новинах перекладаються лише основні події, без другорядних деталей.

3. Культурна доцільність: вибір тексту, що має значення для цільової аудиторії. Наприклад, у публіцистичному тексті вилучаються приклади, незрозумілі іншій культурі.

4. Спрямованість на аудиторію: орієнтація на потреби цільової аудиторії (професійна, освітня, вікова). Наприклад, для дітей адаптується текст із простішими формулюваннями.

5. Жанрові особливості: у різних жанрах критерії вибору можуть відрізнятися, зокрема у художніх текстах зберігаються образи й емоції, а в наукових – факти й результати.

Стратегії вибору ключових фрагментів

1. Скорочення другорядного (непотрібного) – виключення повторів, описів або деталей, які не впливають на основний зміст. Наприклад, в юридичних текстах виключаються пояснення термінів для професійної аудиторії.

2. Зменшення (ущільнення) змісту – узагальнення довгих описів без втрати сенсу. Наприклад, «The team of scientists conducted extensive research over three years» → «Науковці досліджували це три роки».

3. Локалізація – спрямованість фрагментів до культурних, мовних чи історичних особливостей цільової аудиторії. Наприклад: «Thanksgiving» → «Свято подяки в США».

4. Збереження інтенції автора – перекладаються фрагменти, які передають основний задум і тональність автора.

5. Контекстуальний підхід – вибір тексту на основі ситуації та умов перекладу (жанр, замовник, призначення).

6. Вибір основних аргументів – у публіцистичних чи аналітичних текстах перекладаються лише ключові тези. Наприклад, з промови політика перекладаються основні меседжі, без деталей.

Приклади застосування критеріїв і стратегій

Таблиця 1.5.

Критерії та стратегії фрагментарного перекладу

Назва	Оригінал	Фрагментарний переклад	Пояснення
1	2	3	4
Художній текст	The cold wind blew across the deserted streets, carrying with it the scent of rain and memories of lost days	Холодний вітер ніс спогади про втрачені дні	Скорочено опис для збереження емоційного ефекту
Художній стиль (роман)	The sun was setting over the hills, casting long shadows across the quiet valley, where the only sound was the distant chirping of crickets	Сонце сідало за пагорби, тиша огортала долину	Збережено образність, але усунуто зайві деталі
Публіцистичний текст	In the latest developments, the government announced a new policy aimed at reducing unemployment rates by introducing tax cuts for businesses	Уряд запроваджує податкові пільги для зниження безробіття	Упущено другорядні деталі для чіткості розуміння і сприйняття тексту
Публіцистичний стиль (аналітична стаття)	The new economic measures introduced by the government are expected to reduce unemployment, stimulate small businesses, and strengthen the overall economic framework	Нові економічні заходи сприятимуть зниженню безробіття та підтримці малого бізнесу	Виділено два найважливіші аспекти
Офіційно-діловий стиль (офіційний лист)	We would like to take this opportunity to express our gratitude for your continued partnership and support over the years, which has been	Дякуємо за вашу підтримку і співпрацю	Вибір основного змісту, усунення зайвих формул ввічливості

	invaluable to our mutual success		
Науковий текст	This groundbreaking study demonstrates a significant correlation between regular physical activity and improved cognitive performance across all age groups	Дослідження підтверджує зв'язок між фізичною активністю та когнітивною функцією	Узагальнення без зайвих уточнень
Рекламний текст	Experience the ultimate luxury and comfort with our premium collection of handcrafted leather bags, designed for those who value elegance and practicality	Наші шкіряні сумки поєднують розкіш і практичність	Концентрація на суті пропозиції

Ці приклади демонструють, як вибірковість у фрагментарному перекладі сприяє ефективному відтворенню змісту, водночас зберігається функціональність тексту. Вибір ключових фрагментів залежить від жанру, мети перекладу та потреб аудиторії. Використання чітких критеріїв і стратегій дозволяє зберегти зміст, інтенцію автора й забезпечити сприйняття тексту відповідно до контексту.

3.2. Методи адаптації тексту при фрагментарному перекладі

Фрагментарний переклад як специфічний вид перекладацької діяльності вимагає від перекладача не лише вибору найважливіших частин тексту, але й їхньої адаптації відповідно до вимог аудиторії та контексту. Адаптація спрямована на забезпечення адекватного сприйняття тексту, збереження його прагматичної спрямованості, стилю та основного змісту.

Різноманіття текстових жанрів, функціональних завдань та культурних особливостей вимагають використання спеціальних методів, які дозволяють зробити текст максимально зрозумілим та релевантним. У художніх текстах

акцент робиться на естетиці й емоційності, в офіційно-ділових – на чіткості й точності, а в публіцистичних – на збереженні впливовості й виразності.

Цей розгляд методів адаптації є важливим для розуміння того, як фрагментарний переклад може бути ефективно застосований у різних жанрах, забезпечуючи точність, культурну відповідність і доступність тексту.

Адаптація тексту при фрагментарному перекладі передбачає використання методів, що забезпечують передачу змісту, стилю та прагматичної спрямованості тексту, зважаючи на потреби аудиторії й культурного контексту.

Основними методами є такі:

1. Узагальнення, наприклад, заміна конкретних деталей загальними поняттями для скорочення тексту: «*A two-bedroom Victorian townhouse*» → «*Житловий будинок*» (в офіційно-діловому стилі).

2. Конкретизація, наприклад, додавання деталей для кращого розуміння тексту аудиторією: «*The committee approved the measure*» → «*Комітет одностайно схвалив цю пропозицію*».

3. Локалізація, наприклад, адаптація тексту до культурних реалій мови перекладу: «*He skipped Thanksgiving dinner*» → «*Він пропустив святкову вечерю*».

4. Перефразування, наприклад, заміна оригінальних фраз іншими конструкціями з відповідним змістом і стилем: «*The results were less than satisfactory*» → «*Результати виявилися незадовільними*».

5. Спрощення, наприклад, скорочення складних структур для полегшення сприйняття: «*A comprehensive analysis of socio-economic trends indicates...*» → «*Дослідження показує...*».

6. Адаптація термінології, наприклад, підбір еквівалентів або пояснень для спеціалізованих термінів: «*Blockchain technology*» → «*Технологія блокчейн*».

7. Еквівалентна заміна, наприклад, використання аналогів, які відповідають нормам мови перекладу: «*He drove a Ford*» → «*Він їздив на авто*» (у випадку, коли бренд неважливий).

8. Заміна культурних реалій, наприклад, заміна реалій іншими, зрозумілими для цільової аудиторії: «*He's as popular as the NFL in America*» → «*Він популярний, як футбол в Європі*».

Отже, методи адаптації при фрагментарному перекладі залежать від жанру, комунікативної мети й вимог аудиторії. Їхнє використання дозволяє ефективно передати основний зміст і стиль тексту, зберігаючи його прагматичну функцію, водночас полегшуючи сприйняття скорочених фрагментів.

3.3. Стилiстичні прийоми для збереження жанрової цілiсності

У процесі фрагментарного перекладу важливим аспектом є адаптація тексту для забезпечення його логіки, стилістичної цілiсності та відповідності очiкуванням аудиторії. Одним із основних методів такої адаптації є зміна структури тексту.

Цей підхід дозволяє перекладачеві реорганізувати матеріал, об'єднати речення, скоротити або змінити порядок аргументів. Особливо актуальним це стає у публіцистичних та офіційно-ділових текстах, де ясність викладу й логіка є вирішальними для сприйняття.

Зміна структури допомагає зробити текст більш зрозумілим і послідовним, зберігаючи його основний зміст, функцію та стилістичні особливості. Це також дозволяє адаптувати текст до культурних чи комунікативних потреб, забезпечуючи ефективну передачу повідомлення.

Збереження жанрової цілiсності у перекладі є важливим завданням, що потребує врахування стилістичних особливостей тексту. Фрагментарний переклад вимагає точного відтворення стилю, навіть якщо перекладаються лише вибрані частини тексту. Основні стилістичні прийоми:

1. Відтворення жанрових ознак: використання лексики, характерної для жанру. У науковому тексті зберігаються терміни, в офіційному – формули

ввічливості, в художньому – метафори й епітети. Наприклад, в офіційному стилі *We hereby confirm receipt of your letter dated November 15* → Цим підтверджуємо отримання вашого листа від 15 листопада – тут збережено формальний стиль із використанням офіційних конструкцій

2. Збереження авторського стилю: передача індивідуальних особливостей мови автора. Зокрема, романтичний опис природи в художньому тексті перекладається з використанням аналогічних засобів образності. Наприклад, *The storm raged on, tearing through the village like a wild beast unleashed* → Буря шаленіла, розриваючи село, мов дикий звір, що вирвався на волю – тут передано образність із використанням метафори.

3. Адаптація до стилістичних норм мови перекладу: урахування лексичних і синтаксичних особливостей цільової мови. Зокрема, у ділових текстах замість складних англійських речень використовуються лаконічні українські конструкції. Наприклад, *The applicant failed to provide sufficient documentation to support their claim* → Заявник не надав достатньо документів для підтвердження своєї заяви – тут спрощено структуру з урахуванням українських стандартів офіційного стилю.

4. Використання еквівалентних стилістичних засобів: заміна мовних засобів іншими, стилістично відповідними в мові перекладу. Гра слів у гумористичному тексті перекладається іншими засобами гумору. Наприклад, *He's so organized he labels his socks by the day of the week!* → Він настільки організований, що підписує шкарпетки днями тижня! – тут збережено гумор через стилістично відповідний прийом.

5. Комплексне збереження ритму і структури: збереження синтаксичного ритму тексту, особливо в художніх і публіцистичних творах. Зокрема, у віршованих текстах увага приділяється рими й ритміці. Наприклад, *The waves crashed, the wind howled, and the night seemed endless* → Хвилі билися, вітер завивав, і ніч здавалася нескінченною – тут передано ритміку й атмосферу текст.

6. Лексична відповідність: підбір стилістично маркованих слів, що

відповідають жанру. В юридичних текстах використовується офіційна термінологія, а в публіцистичних – експресивна лексика. Наприклад, *This groundbreaking discovery could reshape the future of medicine* → *Це революційне відкриття може змінити майбутнє медицини* – тут використано експресивну лексику для передачі впливовості

7. Збереження інтенційності тексту: передача прихованих значень і прагматичних намірів автора. У художньому тексті фрагмент із сарказмом передається з використанням відповідного стилістичного прийому. Наприклад, *Oh, brilliant! Just what we needed—a flat tire in the middle of nowhere. Perfect timing!* → *О, чудово! Саме те, що нам було потрібно — спущене колесо посеред глухого лісу. Ідеальний момент!* – тут сарказм автора передано через відповідні стилістичні засоби: іронічний тон, вигук «*О, чудово!*» та перебільшення («*Саме те, що нам було потрібно*»). Такий підхід дозволяє зберегти прихований зміст – невдоволення ситуацією – і прагматичний намір автора.

Отже, стилістичні прийоми відіграють важливу роль у збереженні жанрової цілісності тексту при фрагментарному перекладі. Вони забезпечують не лише точність передачі змісту, а й автентичність стилю, що сприяє гармонійному сприйняттю перекладу аудиторією.

Під час перекладу важливо не лише передати зміст тексту, але й зберегти його жанрову цілісність. Кожен жанр має свої стилістичні ознаки: офіційно-ділові тексти вирізняються формальністю, художні – образністю, а публіцистичні – експресивністю. Фрагментарний переклад потребує уважного підбору стилістичних прийомів, які дозволяють зберегти ці ознаки навіть у скорочених текстах.

3.4. Вплив фрагментарного перекладу на розуміння тексту в різних культурних контекстах

Фрагментарний переклад є ефективним інструментом адаптації текстів до потреб аудиторії, але його застосування у різних культурних контекстах порушує чимало питань. Різні культури мають свої цінності, норми та символи, які впливають на сприйняття тексту. Вибір фрагментів для перекладу та їх адаптація повинні враховувати ці особливості, щоб уникнути непорозумінь або втрати авторського задуму. Розуміння культурного контексту є ключовим для збереження змістової та емоційної цілісності тексту, що підкреслює важливість правильного підходу до фрагментарного перекладу. Розглянемо такі аспекти впливу фрагментарного перекладу на розуміння тексту в культурних контекстах.

1. Полегшення сприйняття. Відбувається адаптація тексту до культурних норм цільової аудиторії сприяє швидшому й точнішому розумінню.

Наприклад: У текстах англомовного походження вилучаються зайві ввічливі формули, зручні для української аудиторії: *We are writing to kindly inform you...* → *Повідомляємо, що...*

2. Усунення культурного бар'єра. Фрагментарний переклад дозволяє замінити культурно специфічні реалії універсальними.

Наприклад: *Thanksgiving* → *Свято врожаю* (для аудиторії, яка не знайома з концептом).

3. Ризик втрати значення. Спрямованість на ключові елементи може призвести до втрати важливих культурних відтінків.

Наприклад: *Fourth of July celebrations* скорочено до *День незалежності США* (без акценту на історичному контексті).

4. Полегшення доступності інформації. Фрагментарний переклад сприяє адаптації тексту до рівня знань аудиторії, особливо в освітніх чи популярних текстах.

Наприклад: *Photosynthesis is a process involving photolysis and carbon*

fixation. → *Фотосинтез* – це процес утворення енергії рослинами на світлі.
Скорочено спеціалізовані терміни в науково-популярних матеріалах.

5. Зменшення комунікативних помилок. Скорочення деталей, які можуть викликати неправильне тлумачення в іншій культурі.

Наприклад: в офіційних текстах: *We cordially invite you to participate in the upcoming gala.* → *Запрошуємо вас до участі в заході* (інформацію подано без надмірної емоційності, яка може бути неприйнятною українському стилю комунікації).

6. Вплив на стиль та тональність. У різних культурах стиль мови сприймається по-різному, і фрагментарний переклад дозволяє зберегти баланс між доречністю і ефективністю.

Наприклад: англомовні тексти часто емоційно забарвлені, а переклад може бути більш нейтральним: *We are absolutely delighted to have you with us!* → *Раді вітати вас серед нас.*

7. Збереження функціональності тексту. У прагматичних текстах (інструкції, договори) фрагментарність допомагає уникати надмірної деталізації, яка в новій культурі може ускладнювати розуміння.

Наприклад: *Follow these steps carefully to ensure optimal results.* → *Дотримуйтесь цих кроків для досягнення результату.*

8. Роль контекстуального передбачення. Перекладач покладається на здатність аудиторії розуміти текст на основі культурного чи професійного контексту.

Наприклад, у промовах: *Let us not forget Pearl Harbor.* → *Не забуваймо історичних уроків.* Адаптовано для аудиторії, яка не знає контексту події.

9. Баланс локалізації та універсалізації. Фрагментарний переклад може адаптувати текст як для конкретної культури (локалізація), так і для широкій аудиторії (універсалізація).

Наприклад: *Winter holidays in the US include Christmas and New Year celebrations.* → *Зимові свята включають Різдво та Новий рік.*

Фрагментарний переклад має позитивний вплив на міжкультурне розуміння, коли адаптація враховує специфіку мови, культури й очікувань аудиторії. Водночас його ефективність залежить від точності вибору інформації для збереження функціональності та інтенцій тексту. Надмірна вибірковість може викривити зміст і культурне значення тексту.

Фрагментарний переклад може викликати нерозуміння через втрату контексту чи культурних відтінків. Наприклад, *It's raining cats and dogs* Фрагментарний переклад (українською): *Дощить котами й собаками*. Без адаптації український читач не зрозуміє, що це означає сильний дощ.

Фрагментарність таких перекладів спотворює суть і ускладнює міжкультурне розуміння. Такий переклад суттєво впливає на розуміння тексту в різних культурних контекстах, оскільки він часто позбавляє його цілісності та глибини. Через це читачі можуть втратити важливі смисли, культурні відтінки або контекст, притаманний оригіналу.

Отже, фрагментарний переклад може створювати бар'єри для міжкультурної комунікації, викривляючи оригінальну ідею та ускладнюючи сприйняття тексту. Для досягнення точного перекладу важливо враховувати ці культурні та мовні нюанси, щоб текст був зрозумілим та зберігав оригінальний сенс.

3.5. Інструменти та технології для здійснення фрагментарного перекладу

Фрагментарний переклад, який зосереджується на перекладі найважливіших частин тексту, вимагає від перекладача не лише глибокого розуміння вихідного матеріалу, але й застосування сучасних технологій та інструментів. У епоху цифрових технологій перекладачі отримали доступ до різноманітних пропозицій програмного забезпечення, яке полегшує аналіз,

обробку та адаптацію тексту. Від автоматизованих систем перекладу до корпусних ресурсів – ці інструменти забезпечують швидкість і точність, а також дозволяють зберегти стилістичну та прагматичну відповідність тексту. Використання таких технологій є невід’ємною складовою частиною ефективної роботи з фрагментарним перекладом.

Сучасні технології надають перекладачам великий вибір інструментів, які значно полегшують процес роботи з фрагментарними перекладами. Вони допомагають ефективно аналізувати текст, виділяти ключові фрагменти, адаптувати їх до вимог конкретної аудиторії та зберігати смислову і стилістичну цілісність.

Основні інструменти та технології:

1. Системи автоматизованого перекладу (CAT-інструменти): Trados Studio, MemoQ, Wordfast, які дають змогу працювати із сегментами тексту, створювати пам’ять перекладів і бази термінології, що корисно для повторюваних фрагментів.

2. Машинний переклад: Google Translate, DeepL, Microsoft Translator, що забезпечують попередній переклад фрагментів, який можна адаптувати вручну.

3. Системи управління термінологією: TermBank, MultiTerm дозволяють створювати і використовувати глосарії для забезпечення термінологічної точності у перекладених фрагментах.

4. Програми для аналізу тексту: Voyant Tools, AntConc використовуються для визначення ключових слів, частотності й виділення важливих фрагментів тексту.

5. Програми для редагування та форматування: Adobe Acrobat, Microsoft Word, які допомагають працювати з документами, здійснювати редагування, оформлення перекладу та адаптацію тексту.

6. Корпусні ресурси: Sketch Engine, OpenCorpora використовуються для аналізу текстів і перевірки контексту використання окремих слів або виразів.

7. Технології аналізу прагматичного контексту. Ці інструменти на основі штучного інтелекту (наприклад, ChatGPT) допомагають адаптувати фрагменти тексту відповідно до стилістики та інтенції автора.

8. Програми для локалізації: Smartling, Lokalise є корисними для адаптації фрагментів тексту до культурних особливостей аудиторії.

Отже, використання цих інструментів забезпечує точність, ефективність і зручність роботи з фрагментарним перекладом, дозволяючи перекладачам зосередитися на збереженні прагматичної і стилістичної цілісності тексту.

3.6. Практичні поради перекладачам та методичні рекомендації під час роботи над фрагментарним перекладом

Фрагментарний переклад є складним процесом, що вимагає від перекладача не лише мовної компетентності, але й глибокого розуміння тексту, його прагматичних функцій і потреб аудиторії. Успішне виконання такого перекладу залежить від здатності перекладача вибирати ключові фрагменти, адаптувати їх до контексту та зберігати цілісність повідомлення.

Важливим елементом роботи є баланс між скороченням тексту та збереженням його смислової повноти. Також значну роль відіграють навички адаптації тексту до культурних і жанрових особливостей, логічна організація матеріалу та уважність до деталей.

Практичні поради, розроблені на основі аналізу методів і підходів до фрагментарного перекладу, допоможуть перекладачам забезпечити якісну й ефективну роботу з текстами різних жанрів.

1. Чітко визначте мету перекладу. З'ясуйте, які фрагменти тексту є найважливішими для досягнення комунікативної мети.

2. Проаналізуйте потреби і побажання конкретної аудиторії, для якої здійснюєте переклад. Зважте на культурні, соціальні та професійні особливості

аудиторії.

3. Застосовуйте вибірковість. Перекладайте лише ті частини тексту, які мають інформаційну або функціональну цінність.

4. Зберігайте жанрову специфіку. Дотримуйтеся стилістичних норм тексту: офіційність, емоційність чи образність залежно від жанру.

5. Використовуйте адаптацію. Узгоджуйте текст із культурними реаліями та лексичними особливостями мови перекладу.

6. Контролюйте логіку й структуру. Перерозподіляйте матеріал, щоб забезпечити послідовність і доступність викладу.

7. Уникайте надмірного скорочення. Видалення деталей не повинно порушувати зміст чи прагматичну функцію тексту.

8. Застосовуйте прагматичний аналіз. Розглядайте інтенцію автора й адаптуйте текст, щоб вона залишалася зрозумілою.

9. Працюйте з термінологією. У наукових та офіційно-ділових текстах забезпечуйте точність перекладу ключових термінів.

10. Робіть перевірку якості Вашої роботи. Перечитайте текст, щоб переконатися, що зміст, стиль і функція збережені відповідно до завдань перекладу.

Ці поради допоможуть перекладачам ефективно працювати над фрагментарним перекладом, забезпечуючи баланс між точністю, скороченням і культурною адаптацією.

Методичні рекомендації щодо роботи з фрагментарним перекладом

Аналіз тексту першоджерела:

- 1) визначте вимоги аудиторії та комунікативну мету тексту;
- 2) з'ясуйте основну ідею та ключові смислові блоки тексту;
- 3) розподіліть текст на частини, виділивши фрагменти, що мають першочергове значення.

Вибір фрагментів для перекладу:

- 1) зосередьтеся на тих частинах тексту, які передають основний зміст або

прагматичну функцію;

2) уникайте зайвих деталей, які не є критично важливими для сприйняття.

Дотримання жанрових і стилістичних норм:

1) у художніх текстах зосереджуйтеся на емоційності, образності й авторському стилі;

2) в офіційно-ділових текстах зберігайте формальність, чіткість і юридичну точність;

3) У публіцистичних текстах передавайте експресивність і впливовість основних меседжів.

Адаптація тексту до цільової аудиторії:

1) локалізуйте культурно специфічні елементи (реалії, метафори, приклади);

2) Застосовуйте методи спрощення або конкретизації залежно від потреб аудиторії.

Перерозподіл тексту:

1) у разі потреби змінюйте структуру тексту, об'єднуючи або перефразовуючи фрагменти для логічності й стилістичної цілісності;

2) забезпечте плавний перехід між фрагментами для уникнення розривів у сприйнятті.

Прагматична відповідність:

1) враховуйте інтенцію автора й адаптуйте фрагменти, щоб вони зберігали прагматичний зміст;

2) уникайте буквального перекладу, якщо це суперечить цільовій функції тексту.

Термінологічна точність:

1) особливо в наукових і офіційно-ділових текстах забезпечте правильний переклад термінів та ключових понять.

2) за потреби використовуйте глосарії або узгоджуйте термінологію з

замовником.

Редагування та перевірка:

- 1) після завершення перекладу перевірте текст на предмет логічності, стилістичної узгодженості та відповідності завданню.
- 2) Прочитайте текст, щоб упевнитися, що адаптовані фрагменти гармонійно інтегруються в переклад.

Ці рекомендації дозволяють перекладачам ефективно працювати з фрагментарним перекладом, забезпечуючи баланс між скороченням тексту, його стилістичною відповідністю й прагматичною цінністю. Вони є універсальними для роботи з текстами різних жанрів і допомагають досягти комунікативних цілей перекладу.

Отже, фрагментарний переклад має значний вплив на прагматичні аспекти тексту, оскільки при перекладі тільки частини оригіналу перекладач зобов'язаний ретельно вибирати, які елементи повідомлення важливі для досягнення мети перекладу. Вибірковість у перекладі визначається комунікативними потребами, які можуть варіюватися залежно від жанру тексту та конкретної аудиторії.

Практичне застосування фрагментарного перекладу в різних типах текстів (художніх, технічних, наукових) вимагає від перекладача глибокого розуміння контексту і специфіки жанру. У ділових та технічних текстах фрагментарність дозволяє зберегти точність та чіткість інформації, при цьому спрощуючи сприйняття та зменшуючи ймовірність непорозумінь. У художньому ж перекладі фрагментарний підхід потребує особливої обережності, оскільки будь-яке скорочення може призвести до втрати важливих стилістичних та емоційних відтінків оригіналу.

Контекстуальна адаптація є важливим елементом фрагментарного перекладу, оскільки вона дає змогу забезпечити зрозумілість та адекватність тексту для цільової аудиторії. Важливою практичною задачею перекладача є уникнення втрати змісту через опускання культурно-специфічних елементів та

адаптація національних ідіом або образів до іншомовного контексту.

Фрагментарний переклад може бути ефективним інструментом при перекладі освітніх і технічних матеріалів, де головним завданням є чіткість і швидке сприйняття інформації. Водночас, у літературному перекладі його застосування потребує гнучкості, обережності та глибокого розуміння культурних контекстів, щоб не спотворити авторську ідею чи зміст твору.

Враховання прагматичних аспектів фрагментарного перекладу дозволяє не лише зберегти основний зміст, але й ефективно адаптувати текст під конкретні вимоги, спрощуючи сприйняття та забезпечуючи коректність передачі інформації. Однак важливо пам'ятати, що фрагментарність повинна використовуватись лише тоді, коли вона є доцільною і не шкодить загальній цілісності та адекватності перекладу.

Розроблені методичні рекомендації для перекладачів, які працюють із фрагментарним перекладом, включають необхідність глибокого аналізу оригінального тексту, вибору ключових частин для перекладу, а також ретельного аналізу потреб цільової аудиторії та жанрових особливостей тексту. Перекладачам варто також застосовувати компенсаторні стратегії, щоб компенсувати втрати стилістичних і культурних елементів, коли це необхідно.

Отже, фрагментарний переклад є потужним інструментом для практичного застосування у різних жанрах, однак його використання повинно бути ретельно продумане з урахуванням прагматичних аспектів, жанрових особливостей та культурних контекстів, щоб забезпечити точність, зрозумілість і повноту перекладеного тексту.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проаналізовано особливості фрагментарного перекладу та його вплив на жанрові структури тексту, що дозволило сформулювати такі основні положення.

Фрагментарний переклад – це вибірковий підхід до передачі тексту, який передбачає відтворення лише окремих його частин, зважаючи на мету перекладу та потреби цільової аудиторії.

Фрагментарність у перекладі різних жанрів має свої особливості:

- у художній літературі може призвести до втрати стилістичних, культурних і емоційних нюансів, що відповідно ускладнює сприйняття авторського задуму;

- у науково- технічних і ділових текстах є доцільною для акцентування на важливих деталях, але потребує точності, щоб не відбулося спотворення змісту;

- у публіцистичних та медіа текстах фрагментарність сприяє доступності та спрощенню складних понять.

Практичний аналіз довів, що фрагментарний переклад може бути ефективним, коли необхідно швидко передати основну інформацію. Однак він не забезпечує повноти сприйняття складних текстів, особливо в жанрах, де важлива цілісність змісту, таких як література чи публіцистика.

Особливості жанрових структур визначають можливість застосування фрагментарного підходу: у текстах із чіткою композицією (романи, драми) втрата частин руйнує їх цілісність, тоді як у відкритих жанрах (есе, репортажі) допускається більша варіативність.

Застосування фрагментарного перекладу вимагає від перекладача глибокого аналізу оригінального тексту та розуміння його жанрових і прагматичних особливостей. Це включає виявлення ключових фрагментів для перекладу, адаптацію їх до культурного контексту цільової аудиторії та уникнення втрати важливих смислових елементів.

Загалом фрагментарний переклад може бути корисним інструментом у певних комунікативних ситуаціях, однак його застосування вимагає чіткого врахування жанрових особливостей тексту та культурного контексту, щоб уникнути викривлення авторської ідеї та забезпечити адекватність перекладу.

Вивчення фрагментарного перекладу у контексті міжкультурної комунікації показало, що такий підхід може як сприяти взаєморозумінню (за умови спрощення тексту), так і створювати бар'єри через втрату культурно-специфічних елементів, таких як алюзії, метафори чи національно забарвлена лексика.

Аналіз перекладів різних жанрів підтвердив, що у фрагментарному перекладі важливим є ретельний добір текстових частин, які забезпечують передачу ключових ідей, зберігаючи при цьому цілісність повідомлення. Особливо це актуально для текстів із соціальною чи культурною значущістю.

У жанрах художньої літератури фрагментарний переклад має обмежене застосування, оскільки будь-яке скорочення або опущення призводить до втрати естетичних і стилістичних якостей тексту, зокрема його емоційного забарвлення та символізму.

Важливим аспектом є адаптація фрагментарного перекладу до цільової аудиторії. Перекладач повинен враховувати культурний фон, знання й очікування, щоб зберегти зрозумілість і доступність тексту без втрати його основного смислу.

Результати проведеного дослідження доводять, що фрагментарний переклад ефективний для освітніх і популяризаторських текстів, де цільова аудиторія потребує лаконічності й стислості, але є менш ефективним для текстів, які потребують збереження стилістичної єдності та глибокого контексту.

Для успішної роботи із фрагментарним перекладом запропоновано поради фахівцям: фрагментарний переклад вимагає не лише лінгвістичних навичок, а й розуміння контексту, жанрової специфіки та очікувань читачів. Успішне застосування цього підходу залежить від гнучкості перекладача та вміння творчо

адаптувати текст без шкоди для його змісту та стилю.

Для підвищення ефективності фрагментарного перекладу розроблено методичні рекомендації, що включають: визначення мети перекладу та цільової аудиторії, збереження ключових елементів тексту, важливих для жанрової структури, використання компенсаторних стратегій для передачі стилістичних і культурних аспектів, втрачених через фрагментарність.

Дослідження підтвердило, що фрагментарний переклад є корисним інструментом, коли необхідно спростити або скоротити текст для конкретних потреб аудиторії. Водночас його застосування обмежене в жанрах, де важлива цілісність структури, таких як художня література чи наукові праці.

Отже, фрагментарний переклад є складним, але ефективним інструментом, що потребує високого рівня професіоналізму перекладача. Його успішне використання залежить від розуміння жанрових структур тексту, прагматичних цілей перекладу та врахування культурних і стилістичних особливостей оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошина М. Критерії та принципи визначення адекватності відтворення ідіостилю автора в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія, 2018. №37. С. 54–57.
2. Андрієнко Т. П. Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську). Монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 340 с.
3. Волченко О. Використання синтаксичних трансформацій для досягнення еквівалентності перекладу. *Молодий вчений*, 2017. №4. С. 89–92.
4. Волченко О., Нікішина В. Граматичні трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, 2015. №54. С. 252–254.
5. Гладуш Н.Ф. Прагматика перекладу: навчальний посібник. Київ Видав. Центр КНЛУ, 2007. 104 с.
6. Гура В. М. Особливості перекладання художніх текстів жанру фентезі. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу: Тези доповідей XI наукової конференції з міжнародною участю*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. С. 20–21 с. Електронне видання (15–16 квітня 2021 р., м. Харків, Україна).
7. Живіцька І. Граматичні перетворення при перекладі прикметників (на матеріалі англійської та української мов). *Вісник КНЛУ. Серія Філологічна*. Т.18, 2015. №2. С. 50–55.
8. Засєкін С. Універсальні стратегії перекладу художнього тексту: досвід емпіричного психолінгвістичного дослідження. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 2011. №4 ч.2. С. 254–260.

9. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид.-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
10. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури Вінниця : Нова Книга, 2004. 577 с.
11. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову: навч. посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця: Нова Книга, 2003. 608 с.
12. Карабан В. Роль узусу в перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2017. №59. С. 76–82.
13. Кияк Т. Р. Теоретичні аспекти перекладу. Київ: Київський університет, 2000.
14. Кияк Т. Р., Наumenко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова) : підручник. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
15. Козачук А. Стиль тексту з позиції перекладача. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*, 2012. №25. С. 58–61.
16. Комов О. Гендерний аспект перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології*, 2011. №XXIV ч.1. С. 409–417.
17. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
18. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Вища школа, 1971. 131 с.
19. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
20. Крамар В. Жанр та ідіостиль як чинник вибору перекладацької моделі. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми філології та перекладознавства»*, 2019. №17. С. 65–69.
21. Кузенко Г. Теоретичні засади української школи художнього перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2015. №18. С. 135–137.

22. Литвин І. Перекладознавство : навчальний посібник. Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2013. 288 с.
23. Мамрак А. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
24. Михайленко О. Поняття «перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*, 2014. №121. С. 148–154.
25. Ніколаєва Т. Особливості художнього перекладу з української на англійську мову. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія*, 2018. №42. С. 7119–127.
26. Ніколаєва Т. Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 29 (68), 2018. №1. С. 110–115.
27. Переклад англomовної юридичної літератури : навчальний посібник (видання четверте, виправлене та доповнене) / Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Липко І. П. Вінниця : Нова книга, 2017. 280 с.
28. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
29. Ревуцька С., Жужгіна-Аллахвердян Т., Введенська В. та ін. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект: монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.
30. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : Підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
31. Черноватий Л. М, Карабан В. І. Переклад англomовної економічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2010. 272 с.
32. Шевченко І. С. Медіа та художній переклад: теорія і практика. Харків: Харківський національний університет, 2016.
33. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник

міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ імені М. Гоголя: Філологічні науки*. Книга 1. 2013. С. 164–168.

34. Baker M. In *Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2018. 390 p.

35. Basnett S. *Translation Studies*. London : Routledge, 2014. 224 p.

36. Berman A. *The Experience of the Foreign: Culture and Translation in Romantic Germany*. SUNY Press, 1992.

37. Byrne J. *Technical Translation: Usability Strategies for Translating Technical Documentation*. Dordrecht: Springer, 2006. pp. 75–88.

38. Dole Étienne. *La Manière de Bien Traduire d'une Langue en Autre*. Paris, 1540. (Репринт видання доступний у: Dole, Étienne. *The Way to Translate Well from One Language into Another*. Amsterdam: John Benjamins, 1997.

39. Dryden John. *Metaphrase, Paraphrase, and Imitation*. In *The Works of John Dryden: Prose*, edited by Edward Niles Hooker and H.T. Swedenberg, Jr., Vol. 1. Berkeley: University of California Press, 1970.

40. Esselink Bert. *A Practical Guide to Localization*. Amsterdam: John Benjamins, 2000. pp. 55–68

41. Frawley William. *Translation: Literary, Linguistic, and Philosophical Perspectives*. London: Associated University Presses, 1984. pp. 87–105.

42. Grice P. H. *Studies in the Way of Words*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1989. pp. 22–58.

43. Hatim, B., & Mason, I. *Discourse and the Translator*. London : Longman, 1990. pp. 65–90.

44. House Juliane. *Translation Quality Assessment: Past and Present*. London: Routledge, 2015. pp. 64–79.

45. Jakobson R. *On Linguistic Aspects of Translation*. In *On Translation*, edited by R. A. Brower, Harvard University Press, 1959, pp. 232–239.

46. Kelly L. G. *The True Interpreter: A History of Translation Theory and Practice in the West*. Basil Blackwell, 1979. 282 p.

47. Levinson S. C. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. pp. 67–102.
48. Mey J. L. *Pragmatics: An Introduction*. Oxford: Blackwell, 2001. pp. 102–135.
49. Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London : Routledge, 2016. pp. 189–215.
50. Newmark P. A. *Textbook of Translation*. London: Prentice Hall, 1988. 292 p.
51. Nida Eu. A., Taber C. R. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill Academic, 2003. 218 p.
52. Nida Eu. A. *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: Brill, 1964. pp. 130–145.
53. Nida Eu. A. *Language structure and translation: essays by Eu. A. Nida*. Selected and introduced by Anwar S. Dil. Stanford, California. Stanford University Press, 1975. 284 p.
54. Nord Christiane. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome, 1997. pp. 25–40.
55. Pym Anthony. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge, 2010. pp. 102–115.
56. Reiß Katharina. *Translation Criticism – The Potentials and Limitations: Categories and Criteria for Translation Quality Assessment*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2000.
57. Reiß Katharina, Vermeer Hans J. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer, 1984. 253 p.
58. Sager J. C. *Language Engineering and Translation*. Amsterdam: John Benjamins, 1994. pp. 201–215.
59. Seleskovitch Danica, Lederer Marianne. *Interpreting for International Conferences: Problems of Language and Communication*. Washington D.C.: Pen and

Booth, 1989. pp. 112–125.

60. Shreve Gregory M., Angelone Erik. *Translation and Cognition*. Amsterdam: John Benjamins, 2010. pp. 75–90

61. Stine R. L. *Renaissance Translation Theory and Practice*. Modern Language Association of America, 1988.

62. Vermeer Hans J. *Skopos and Commission in Translational Action*. In *The Translation Studies Reader*, ed. Lawrence Venuti, 221–232. London: Routledge, 2000.

63. Venuti L. M. *The Scandals of Translation: Towards an Ethics of Difference*. Routledge, 1998.

64. Venuti L. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. L., N.Y. : Routledge, 2004. 353 p.

65. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995. pp. 45–60.

ДОДАТКИ

*Додаток А***Публікації в наукових та науково-практичних джерелах**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**
Гуманітарно-педагогічний факультет

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**
Навчально-науковий інститут філології і журналістики
Кафедра східної філології і перекладу

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет філології та соціальних комунікацій

**«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА
КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ
ТА ПРАКТИКА»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**21 БЕРЕЗНЯ 2024 Р.
М. ПОЛТАВА**

можуть траплятися і різного роду перешони, з якими кожен спеціаліст має вміння знаходити вихід. Вищезгаданим проблемам можна запобігти, поглиблюючи свої знання в галузях дотичних до діяльності та більш професійною підготовкою до комунікації.

Джерела та література

1. Девіцька А. І., Курах Н. П., Сідун Л. Ю. Конспект лекцій до дисципліни «теорія та практика перекладу». Ужгород, 2022. С. 4. URL: <https://cutt.ly/iw2ZRccH>

EXPLORING THE SPECIFICS OF TRANSLATING ENGLISH MULTIMEDIA MATERIALS INTO UKRAINIAN

Палкіна Єлизавета,
здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності Філологія
(спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська),

Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна

yelyzaveta.palkina@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник – Люлька Вікторія,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна

viktoriya.lyulka@pdau.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4581-6583>

In today's interconnected world, multimedia materials play a pivotal role in disseminating information, entertainment, and culture across linguistic boundaries. As the demand for accessible content continues to rise, the art of translation becomes increasingly crucial in ensuring that diverse audiences can engage with multimedia content in their native languages. Among the myriad of languages and media types, the translation of English multimedia materials into Ukrainian presents unique

challenges and opportunities.

This article aims to delve into the specifics of translating English multimedia materials into Ukrainian. From television shows and movies to video games and online platforms, the scope of multimedia materials is vast and diverse. Each medium presents its own set of challenges, ranging from linguistic nuances and cultural references to technical constraints and audience expectations.

As Pinto S. pointed out, the role of technology in multimedia translation is paramount, offering a plethora of tools and techniques to streamline the translation process and ensure consistency across various media formats. In today's digital age, advancements in translation technology have revolutionized the way multimedia content is translated, enabling translators to work more efficiently and effectively than ever before [2].

One of the key technologies utilized in multimedia translation is Computer-Assisted Translation (CAT) tools. These sophisticated software applications provide translators with a range of features designed to enhance productivity and accuracy. CAT tools, such as SDL Trados, MemoQ, and Memsource, offer functionalities such as translation memory, terminology management, and automated quality checks. Translation memory, in particular, allows translators to leverage previously translated segments, ensuring consistency and reducing the time required for repetitive tasks.

Additionally, machine translation (MT) has become an increasingly valuable tool in multimedia translation. While not suitable for all types of content, MT systems like Google Translate and DeepL can provide a helpful starting point for translators, especially when dealing with large volumes of text or time-sensitive projects. By combining machine translation with human post-editing, translators can achieve higher efficiency without compromising on quality.

For multimedia formats that involve audiovisual content, such as videos, movies, and video games, subtitling and dubbing software are indispensable tools for translators. Subtitling software, like Aegisub and Subtitle Workshop, allows

translators to create synchronized subtitles that appear on-screen alongside the original dialogue or narration. Dubbing software, such as Pro Tools and Adobe Audition, facilitates the replacement of original audio tracks with translated versions, ensuring seamless integration with the visual elements of the multimedia content.

Furthermore, translation management systems (TMS) play a crucial role in coordinating the translation process for multimedia projects involving multiple languages and contributors. TMS platforms, such as Smartling and Transifex, enable project managers to assign tasks, track progress, and collaborate with translators and reviewers in real-time, thereby ensuring efficient project management and timely delivery of high-quality translations.

Thus, technology serves as a cornerstone of modern multimedia translation, offering a wide array of tools and techniques to optimize the translation process and maintain consistency across different media formats. By harnessing the power of CAT tools, machine translation, subtitling and dubbing software, and translation management systems, translators can overcome the challenges posed by multimedia content and deliver compelling translations that resonate with diverse audiences around the world.

Dubbing a TV series [1], for example, requires more than just replacing the original dialogue with Ukrainian translations. It involves finding equivalent expressions, idioms, and cultural references that are familiar and relatable to Ukrainian viewers. Similarly, subtitling a movie involves more than just translating dialogue; it requires conveying nuances of language and culture through concise and readable subtitles that enhance rather than detract from the viewing experience.

When localizing a video game for Ukrainian players, translators must go beyond literal translation to adapt gameplay elements, character names, and cultural references to suit the preferences and sensibilities of Ukrainian gamers. According to Hnatenko D. [3], this may involve modifying character designs, adjusting storyline elements, or incorporating Ukrainian folklore and mythology to create a more

immersive gaming experience.

Ultimately, effective multimedia translation requires a deep understanding of both the source material and the target audience's cultural context. Translators must possess not only linguistic proficiency but also cultural competency to accurately convey the intended message and evoke the desired emotional response from Ukrainian audiences. By prioritizing cultural sensitivity and localization, multimedia translators can ensure that their translations resonate authentically with Ukrainian viewers, enhancing the overall quality and impact of the content.

Analyzing successful multimedia translation projects offers valuable lessons and inspiration for translators. For instance, studying how popular TV series or movies have been translated and localized for different markets, including the Ukrainian one, can highlight effective strategies and techniques used by translators. Identifying and understanding best practices in multimedia translation is essential for achieving high-quality results. This includes studying industry standards, guidelines, and established methodologies for translating various types of multimedia content. For instance, best practices for subtitling may include guidelines for timing, readability, and cultural adaptation, while best practices for dubbing may focus on lip-syncing, voice casting, and script adaptation. By adhering to best practices, translators can ensure consistency, accuracy, and cultural sensitivity in their translations.

Keeping abreast of emerging trends in multimedia translation allows professionals to stay ahead of the curve and adapt to evolving industry demands. This includes trends such as the increasing demand for localization of streaming platforms, the rise of AI-assisted translation tools, and the growing importance of inclusive language and accessibility in multimedia content. By embracing emerging trends and technologies, translators can enhance their skills, efficiency, and marketability in the competitive field of multimedia translation.

By examining real-world examples, best practices, and emerging trends in multimedia translation, readers can gain valuable knowledge and insights that will empower them to excel in this dynamic and rapidly evolving field. Whether they are

seasoned professionals or aspiring translators, understanding the principles and practices of multimedia translation is essential for delivering high-quality, culturally relevant content to diverse audiences around the world.

References

1. Chaume F. *Audiovisual Translation: Dubbing*. Routledge, 2020. 208 p.
2. Pinto S. *Audiovisual Translation: Theoretical and methodological challenges*. John Benjamins Publishing Company, 2018. 146 p.
3. Hnatenko D., Vehner Yu., Druzhyna T. The peculiarities of translating English computer multimedia video games. *Scientific Bulletin of the PNPУ named after K. D. Ushinsky*. 2020. No. 31. P. 66–81. [in Ukrainian].

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Перова Світлана,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Полтава, Україна
svitlanaperova15@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Нині розвиток антропоорієнтованих досліджень сприяє зростанню значущості гендерної лінгвістики. Одна з актуальних проблем цього напрямку – вивчення ролі індивідуальних характеристик людини, пов'язаних зі статтю, під час аналізу мовної особистості. Завдяки цій відносно новій категорії аналізу, яка була введена у дослідницький апарат лінгвістики, ми можемо розглядати різні аспекти мови в інших ракурсах. Зокрема, виокремлюються лінгвокультурологічні та міжкультурні дослідження; дослідження маскулітності; ідентифікаційна діагностика, що вивчає письмові та усні тексти автора з метою визначення параметрів особистості, в тому числі й статі; психолінгвістика, що досліджує специфіку чоловічих і жіночих асоціацій, гендерно специфічний розвиток мовної здатності людини. Останнім часом психолінгвістика поєднується з теорією функціональної асиметрії мозку, що